

УДК 39-051(477.8)(091)''18/19''М. Скорик

МИХАЙЛО СКОРИК – ЕТНОЛОГ, ІСТОРИК, ФОЛЬКЛОРИСТ

Ігор ГІЛЕВИЧ

Львівський національний університет імені Івана Франка,
кафедра етнології
вул. Університетська 1, Львів, 79000, Україна

Серед представників західноукраїнської інтелігенції кінця XIX – середини XX ст. є низка надзвичайно багатограних особистостей, які, попри значний тиск окупаційних режимів (зокрема польського та радянського), зуміли залишити значний вклад у різноманітні галузі української науки та культури. Серед таких постатей – Михайло Скорик, етнолог, історик, фольклорист, музейник, педагог. У міжвоєнний період він був співзасновником етнографічно-краєзнавчого товариства “Бойківщина” у Самборі та музею й часопису при ньому, у повоснні роки відновив діяльність кафедри історії середніх віків Львівського університету. Свою етнографічну діяльність, розпочату у 1920–1930-х роках у Самборі, М. Скорик у 1940-х роках продовжив у Львові: на кафедрі фольклору й етнографії Львівського університету та у Львівському відділенні Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнографії АН УРСР. Серед його наукових планів було написання комплексного історико-етнографічного дослідження “Бойківщина”, низки інших ґрунтовних праць. Проте сталінські репресії проти діячів української культури, посилені у другій половині 1940-х років, завадили публікації результатів наукових студій вченого. Значна кількість праць М. Скорика повоєнного періоду його наукової діяльності була втрачена або ж залишається у рукописах, а тому не введена у науковий обіг.

Ключові слова: Михайло Скорик, етнографія, історія, музей, бойки, народна культура.

Серед українських карпатознавців 20–40-х років XX ст. чільне місце займає постать одного зі співзасновників і найактивніших співробітників самбірського товариства та музею “Бойківщина” Михайла Скорика, який відомий, насамперед, як автор низки ґрунтовних публікацій на сторінках “Літопису Бойківщини”. Проте досі відсутнє ґрунтовне, оперте на широкий джерельний матеріал, дослідження про основні етапи біографії вченого, спектр його творчих зацікавлень, методику та результати наукової роботи, місце творчої спадщини в українській етнологічній науці та суміжних народознавчих дисциплінах. Однією з найменш досліджених сторінок біографії М. Скорика залишається його педагогічна праця у Львівському університеті упродовж 1944–1947 рр., спершу, як керівника кафедри історії середніх віків, згодом – викладача кафедри фольклору й етнографії. Пропоноване дослідження покликане частково заповнити ці прогалини.

Наприкінці 70-х – на початку 90-х років XX ст. низку спеціальних біографічних праць про М. Скорика опублікував відомий український народознавець Григорій Дем’ян, щоправда, у більшості з них, у силу зрозумілих причин, жодним словом не згадані репресії проти вченого з боку радянської влади та їхній важливий

вплив на подальшу долю та науково-дослідну діяльність народознавця¹. Найповнішою досі залишається розвідка, яка увійшла окремим підрозділом у книгу Г. Дем'яна “Таланти Бойківщини”². Тут уперше, на основі наукової літератури, спогадів самого М. Скорика та частково архівних матеріалів, без жодних недомовок змальовано багатоплановий, результативний, а, водночас, надзвичайно тернистий шлях цього відомого дослідника Бойківського краю.

Натомість, усі біографічні нариси про М. Скорика, які побачили світ пізніше, є короткими і досить фрагментарними, у них майже не відображені результати його науково-дослідної діяльності³. Лише згадано про наукові студії вченого й у працях про етнографічне дослідження Бойківщини⁴, історію етнографічного музейництва в Україні⁵ та діяльність окремих наукових установ й організацій, навчальних закладів чи їхніх підрозділів, де він свого часу працював⁶.

З-поміж нечисленних праць про родовід Скориків, відзначимо статтю Богдани Фільц⁷ та книгу про родину Савчинських⁸. У публікаціях про наймолодшого сина

¹ Дем'ян Г. Етнографічна діяльність Михайла Скорика / Григорій Дем'ян // Наша культура (Варшава). 1979. № 11. С. 11–13; Дем'ян Г. Етнографічна діяльність Михайла Скорика / Григорій Дем'ян // Літопис Бойківщини. ЗСА; Канада (далі – ЛБ (Е)). 1982. Ч. 1/35 (46). С. 41–44; Ч. 2/36 (47). С. 25–30 (дослівний передрук статті 1979 р.); Дем'ян Г. Михайло Скорик – етнограф / Григорій Дем'ян // Червоний прапор (Самбір) (далі – ЧП). 1988. № 45 (7867). 19 березня. С. 2–3; № 51 (7873). 30 березня. С. 2.

² Дем'ян Г. Михайло Скорик / Григорій Дем'ян // Дем'ян Г. Таланти Бойківщини. Львів, 1999. С. 228–240.

³ Куб'як К. Засновники “Бойківщини” / Кость Куб'як // ЛБ (Е). 2002. Ч. 2/63 (74). С. 10; Куб'як К. Михайло Скорик (1895–1981) / Кость Куб'як // Самбірські вісті. 1993. Липень. С. 4; Тарнавський Л. Родовід Савчинських / Левко Тарнавський, Володимир Тарнавський. Львів, 2011. С. 185–186; та ін.

⁴ Кирчів Р. Етнографічне дослідження Бойківщини / Роман Кирчів. Київ, 1978. С. 118; Матейко К. До історіографії етнографічного дослідження Бойківщини / Катерина Матейко // Матеріали з етнографії та мистецтвознавства. 1962. Вип. VII–VIII. С. 149; Утриско М. Етнографічні дослідження / Мирон Утриско // ЛБ (Е). 1986. Ч. 2/44 (55). С. 12; Утриско М. Етнографічні дослідження Бойківщини між двома війнами / Мирон Утриско // ЛБ (Е). 1984. Ч. 2/40 (51). С. 7, 15.

⁵ Дем'ян Г. Історико-етнографічна діяльність першого бойківського музею / Григорій Дем'ян // Архіви України. 1970. № 5. С. 32–33; Надонта А. Роль громадських, наукових організацій та церкви у формуванні та становленні українського етнографічного музейництва Галичини кінця ХІХ – 30-х рр. ХХ ст. / Андріана Надонта // Народознавчі зошити. 2012. № 4. С. 758, 765; Скрипник Г. Етнографічні музеї України. Становлення і розвиток / Ганна Скрипник. Київ, 1989. С. 170–171; та ін.

⁶ Голик Р. Краєзнавство та етнокультурне життя Самбірщини першої третини ХХ ст. / Роман Голик // Краєзнавство. 2012. № 4 (81). С. 5–14; Горняткевич В. Музей “Бойківщина” у Самборі: заснування, розквіт, небуття, відродження / Всеволод Горняткевич // ЛБ (Е). 2002. Ч. 2/63 (74). С. 11–24; Івашків В. Біля витоків української фольклористики у Львівському університеті / Василь Івашків, Руслан Марків // Міфологія і Фольклор. 2010. № 3–4 (7). С. 22; Семчишин В. Сторінки історії товариства і музею “Бойківщина” в Самборі / Василь Семчишин // ЛБ (Е). 1993. Ч. 1/53 (64). С. 3–7.

⁷ Фільц Б. Сторінки родинної біографії М. Скорика / Богдана Фільц // Мирослав Скорик: зб. стат. Львів, 1999. С. 128–135.

⁸ Тарнавський Л. Родовід Савчинських / Левко Тарнавський, Володимир Тарнавський. Львів, 2011. 268 с.

вченого, відомого українського композитора Мирослава Скорика, переважно лише принагідно згадано про його батьків чи сім'ю загалом (насамперед, про родинні зв'язки зі славетною оперною співачкою Соломією Крушельницькою та репресії відносно сім'ї Скориків у 1947 р.)⁹.

Для комплексної характеристики життєвого та наукового шляху М. Скорика залучено значний корпус опублікованих та архівних джерел. Цінні відомості про його наукову працю вдалося почерпнути з планів науково-дослідної роботи, звітів, протоколів нарад, іншої організаційної документації тих народознавчих осередків та освітніх закладів, з якими була пов'язана діяльність ученого на науковій і педагогічній ниві. Аналіз його творчого доробку проведено на основі опублікованих і рукописних праць, а також рецензій на них. Важливе значення для відтворення життєпису М. Скорика мають джерела особистого походження, передусім, його власні спогади¹⁰, а також спогади його родичів і сучасників¹¹.

Михайло Скорик народився 19 листопада 1895 р. у с. Лука Самбірського повіту в Галичині у багатодітній сім'ї народного вчителя Михайла Васильовича Скорика (1851–1928) та Анжели з роду Даньковських (1862–1940), батьки якої належали до польсько-української шляхти¹². Батько М. Скорика в молодості залишив кар'єру офіцера драгунів (упривілейованих полків кавалерії цісарсько-королівської армії) та перейшов на роботу сільського вчителя. Він 33 роки працював учителем та “управителем” (директором) початкової школи у с. Луці¹³.

⁹ *Кияновська Л.* Мирослав Скорик: творчий портрет композитора в дзеркалі епохи / Любова Кияновська. Львів, 1998. С. 4; та ін.

¹⁰ *Скорик М.* Навколо історії однієї школи / Михайло Скорик; підгот. до друку Г. Машура // ЧП. 1987. № 144 (7758). 9 вересня. С. 2–3; № 145 (7759). 11 вересня. С. 2–3; *Скорик М.* Про музей “Бойківщина” в Самборі / Михайло Скорик; передмова Г. Дем'яна // ЧП. 1988. № 57 (7879). 9 квітня. С. 2–3; № 58 (7880). 12 квітня. С. 2.

¹¹ *Булка Ю.* Мирослав Скорик у Львівській консерваторії в 1955–1960 рр. / Юрій Булка // Мирослав Скорик: зб. стат. Львів, 1999. С. 120–124; *Надрага Б.* Спогади про родину / Богдан Надрага // Літопис нескореної України: документи, матеріали, спогади / відп. ред. Я. Лялька. Львів, 1993. Кн. I. С. 577–585; *Скорик В.* Спогади про батька Скорика Михайла Михайловича / Володимир Скорик // ЛБ (Е). 2002. Ч. 2/63 (74). С. 29–36; *Скорик В.* Завод і я / Володимир Скорик // Завод у моєму житті. 100 років АТ “Галичфарм” (1911–2011): книга спогадів. Львів, 2011. Т. 2. С. 92–96; *Скорик В.* Війна дитячими очима / Володимир Скорик // Діти війни. Життя і долі. Спогади дітей війни Львівщини / [упор. Василь Петрів]. Львів, 2013. С. 276–281. Водночас записано окремі усні спогади у синів вченого – Мирослава та Володимира Скориків, а також відомого львівського народознавця Романа Кирчіва.

¹² *Скорик В.* Спогади... С. 30–31; *Скорик М.* Навколо історії... № 144. С. 3; *Фільц Б.* Сторінки... С. 129–130; Центральний державний історичний архів України у м. Львові, ф. 201 (Греко-католицька митрополічна консисторія), оп. 4а, спр. 8283. Метричні книги сс. Дорожів, Корналовичі, Лука, Новошичі, Пруси, Озимина, повіт Самбір; с. Літиня, повіт Дрогобич. Копії, арк. 40. У радянський період цей населений пункт перейменували на с. Озерне, проте після відновлення незалежності України йому повернули історичну назву. Зараз він належить до Самбірського р-ну Львівської обл.

¹³ *Скорик В.* Спогади... С. 30–31; *Скорик М.* Навколо історії... № 144. С. 3; *Фільц Б.* Сторінки... С. 130.

Саме у цьому селі минуло дитинство та шкільні роки М. Скорика. Упродовж 1906–1914 рр. він навчався у Самбірській державній гімназії з польською мовою навчання¹⁴.

Після початку Першої світової війни молодий юнак хотів вступити до легіону Українських січових стрільців, однак із 20 тис. українських добровольців, які зібралися у Стрию, австрійська влада набрала лише 2 тис. осіб. Проте, вже у травні 1915 р., Михайла мобілізували до австрійської армії, де він служив піхотинцем, згодом – капралом 33-го піхотного полку¹⁵. Зауважимо, що під час служби в армії, у 1915/1916 н. р. майбутній учений навчався на правничому факультеті Ягелонського університету Кракова¹⁶.

Після утворення ЗУНР М. Скорик вступив у лави Української Галицької Армії, обороняв від поляків Самбір, брав участь у поході на Велику Україну, був поранений¹⁷. Окремі епізоди з цих подій він під псевдонімом змалював в оповіданні “Градоначальник” міста Бару¹⁸ та циклі оповідань “Ваші ровесники” (“Стійка”, “Телефоніст”, “Наступ”, “Юрчик” і “Гандзя”)¹⁹, який у 1921 р. відзначили однією з премій на організованому редакцією часопису “Світ дитини” конкурсі творів для дітей. Головними героями цих п’яти оповідань були діти та підлітки, які воювали у лавах УГА або ж допомагали українським стрільцям.

У 1919 р. Галичину окупувала Польща. Десять у травні-червні 1920 р. М. Скорик повернувся до рідного краю. Згідно матеріалів Г. Дем’яна, у 1920 р. він вступив на філософський факультет Віденського університету²⁰. Щоправда, у довідці, виданій М. Скорика в червні 1941 р. Самбірським міським відділом народної освіти, в якій у хронологічній послідовності подано відомості про всі місця його педагогічної праці на теренах Самбірщини, знаходимо свідчення про те, що упродовж 5 вересня 1920 р. – 10 січня 1921 р. він працював учителем приватної гімназії у рідному с. Луці²¹. Зі спогадів ученого дізнаємось, що в цьому селі

¹⁴ Дем’ян Г. Михайло Скорик. С. 228; Рабій Ю. С. Княжий город Самбір / Юліан Євген Рабій. Львів; Самбір; Ютика, 1999. С. 106–108.

¹⁵ Архів Львівського національного університету імені Івана Франка (далі – Архів ЛНУ ім. І. Франка), ф. Р-119 (ЛНУ ім. І. Франка), оп. 1 о/с (Документи з особового складу відділу кадрів), спр. 1389. Особова справа Скорика Михайла Михайловича, 1944–1947 рр., арк. 3, 10; Відділ рукописів Львівської національної наукової бібліотеки імені В. Стефаника (далі – ВР ЛННБ), ф. 9 (окремі надходження), спр. 562. Скорик М. М., історик, етнограф. Окремі матеріали особистого архіву, 1940–1947 рр., арк. 3.

¹⁶ Архів ЛНУ ім. І. Франка, ф. Р-119, оп. 1 о/с, спр. 1389, арк. 5.

¹⁷ Дем’ян Г. Михайло Скорик. С. 228–229; Скорик В. Спогади... С. 32–33; Тарнавський Л. Родовід Савчинських. С. 185; Фільц Б. Сторінки... С. 130.

¹⁸ Іренко В. “Градоначальник” міста Бару / Володимир Іренко // Світ дитини. Львів, 1920. Р. I. Ч. 25. С. 262.

¹⁹ (Іренко) М. В. Ваші ровесники / Михайло Володимир (Іренко) // Світ дитини. Львів, 1921. Р. II. Ч. 21–22. С. 183; Ч. 23. С. 194; Ч. 24. С. 202–203.

²⁰ Дем’ян Г. Михайло Скорик. С. 229.

²¹ Архів ЛНУ ім. І. Франка, ф. Р-119, оп. 1 о/с, спр. 1389, арк. 16.

упродовж 1915–1920 рр. дійсно існувала приватна чотирикласна гімназія, співорганізатором якої був його батько – Михайло Васильович²². На основі цих свідчень припускаємо, що М. Скорик міг тут працювати від вересня 1920 р. до кінця грудня 1920 р. – початку січня 1921 р., коли її закрила польська влада. Підтвердженням цієї версії є і той факт, що після одного з написаних тоді оповідань автор зазначив “Лука, 26 вересня, 1920 р.”²³

Таким чином, десь від січня 1921 р. М. Скорик продовжив у Відні університетські студії, які розпочав у Кракові ще під час світової війни. У Віденському університеті юнак вивчав історію, географію та слов’янську філологію. Там у грудні 1923 р. він отримав науковий ступінь доктора філософії з історії за роботу “Семен Палій – білоцерківський полковник”²⁴. На основі залучення численних праць українських, польських та російських істориків XIX – початку XX ст. та опублікованих документів, М. Скорик дослідив національно-визвольну боротьбу українців та соціальні протистояння на теренах Правобережної України другої половини XVII – початку XVIII ст., у яких яскраво виділялася постать Семена Гурка (Палія) (бл. 1640–1710).

На жаль, нам не вдалося знайти відомостей про обставини та мотиви вибору молодим ученим саме цієї теми, але можемо припустити, що тоді, в умовах нещодавньої поразки Української національної революції 1917–1921 рр., вона була досить актуальною, позаяк відображала один із яскравих періодів боротьби українського народу проти іноземних поневолювачів. До такого твердження нас схиляють дані автором характеристики як С. Палію (“тої цікавої постаті, з іменем якої в’яжеться відродження Правобережної України”²⁵), так і досліджуваному періоду. Зокрема, про останній він писав так: “То була епоха надлюдських зусиль українського народу, який стративши єдність політичної думки, політично дезорієнтований, використовувався різними посторонніми чинниками, при острій класовій боротьбі ставав жертвою посторонніх держав [,] та ніколи не перестав стреміти до закріплення і поглиблення соціальних здобутків, стремління до “окозачення” і до єдності українських земель, в чому стрічав велику перепону у новій щораз сильнішій верстві козацької аристократії, “дуків”, які хотіли закріпити

²² Скорик М. Навколо історії... № 144. С. 3.

²³ Іренко В. “Градоначальник”... С. 262.

²⁴ Архів ЛНУ ім. І. Франка, ф. Р-119, оп. 1 о/с, спр. 1389, арк. 5; ВР ЛННБ, ф. 9, спр. 562, арк. 1; Потульніцький В. Огляд фондів україніки архівів і бібліотек Відня / Володимир Потульніцький // Українсько-австрійські культурні взаємини другої половини XIX – початку XX століття. Київ; Чернівці, 1999. С. 65–66. Саме з часів навчання у гімназії та університеті М. Скорик виніс хороше знання низки європейських та класичних мов. Зокрема він вільно володів українською, польською, німецькою, російською та латинською, слабше – французькою та грецькою мовами (Архів ЛНУ ім. І. Франка, ф. Р-119, оп. 1 о/с, спр. 1389, арк. 3; ВР ЛННБ, ф. 9, спр. 562, арк. 3).

²⁵ Національні архівні наукові фонди рукописів та фонозаписів Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України (далі – НАНФ РФ ІМФЕ), ф. 14–2 (Наукові роботи співробітників ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України), спр. 20а. Скорик М. Семен Палій – білоцерківський полковник, 1922–1923 рр., арк. 25.

свою владу при допомозі Польщі, кримського Ханату чи Туреччини, чи далекої навіть Швеції. [...] Сусідні держави [,] використовуючи ідею єдності українських земель, яка без сумніву була жива і серед деяких кол (кіл. – І. Г.) козацької старшини, використовували різних своїх ставлеників-гетьманів для досягнення своїх намірів. Кожна з тих держав [...] старалася, прикриваючися гаслом об'єднання [,] оволодіти і поневолити “з'єдинену” Україну”²⁶.

Дослідження складається з шести розділів, які, відповідно, присвячені таким проблемам: історія Правобережної України від часів Хмельниччини до 1680-х років; відродження козацтва на Правобережжі у 80-х роках XVII ст.; біографія С. Палія до 1699 р. (його походження, навчання, перебування на Лівобережжі та Запоріжжі, початки діяльності у Фастові, організаторська діяльність з метою заселення Фастівщини, перші виступи проти польської шляхти, відносини з Лівобережною Україною та представниками російського уряду); боротьба з польською шляхтою до 1704 р.; зв'язки С. Палія з гетьманом Іваном Мазепою, обставини його арешту та заслання; повернення С. Палія та його смерть.

У період навчання М. Скорик брав активну участь у діяльності Українського академічного товариства “Січ” у Відні²⁷, а також багато подорожував Європою²⁸. Згодом у невеликій публікації учений змалював складні будні тодішніх українських студентів у Відні²⁹. В її основу лягли щоденникові нотатки його друга-студента.

У 1921 р. у Відні він познайомився зі своєю майбутньою дружиною Марією-Соломією Крушельницькою (1900–1981), яка навчалася на хімічному факультеті місцевого університету, брала активну участь у діяльності Віденської “Січі”³⁰. Вона була донькою відомого вченого та громадсько-політичного діяча Володимира Охримовича (1870–1931) та Олени Крушельницької (1870–1961), рідної сестри С. Крушельницької³¹.

У березні 1924 р. М. Скорик відбув нострифікацію у Ягеллонському університеті³². Повернувшись на Батьківщину, від вересня 1924 р. він викладав у приватній учительській жіночій семінарії в Самборі, головним організатором та першим директором якої був Теодор Біленький. Саме він залучив до цієї роботи молодого вченого, який став першим учителем, що працював тут за основним місцем праці. Зарплата була мізерною та нестабільною. М. Скорик погодився на цю пропозицію, хоча й мав усі можливості отримати добре оплачувану державну посаду, тим більше, що його кузени по матері-польці

²⁶ НАНФ РФ ІМФЕ, ф. 14–2, спр. 20а, арк. 3.

²⁷ Кухар Р. Віденська “Січ”. Історія Українського Академічного Т-ва “Січ” у Відні (1868–1947). В пам'ять 125-річчя від оснування “Січі” / Роман Кухар. Київ, 1994. С. 72–73.

²⁸ Скорик М. Про музей “Бойківщина”... № 57. С. 3.

²⁹ Володимир М. [Скорик М.]. Зі записок воєнного студента / Михайло Володимир // Над синім Дунаєм: ювілейний збірник університетського академічного товариства “Січ” у Відні / зредагували д-р Остап Грицай і Теодор Марітчак. Відень, 1932. С. 85–91.

³⁰ Кухар Р. Віденська “Січ”... С. 73.

³¹ Тарнавський Л. Родовід Савчинських. С. 185; Фільц Б. Сторінки... С. 131–132, 134.

³² Архів ЛНУ ім. І. Франка, ф. Р-119, оп. 1 о/с, спр. 1389, арк. 5, 8, 9; ВР ЛННБ, ф. 9, спр. 562, арк. 1.

займали високі державні чини. Він доклав значних зусиль для залучення до навчання обдарованої молоді як з близьких місцевостей, так і з віддалених сіл Бойківщини та Лемківщини у кордонах міжвоєнної Польщі. У 1929 р. молодий педагог отримав у Кракові диплом, який давав йому право працювати учителем середніх шкіл³³.

У 1932 р. М. Скорик замінив професора Т. Біленького на посаді директора гімназії. Але того ж року в Польщі провели шкільну реформу, яка ліквідувала вчительські семінарії та восьмилітні гімназії, замість яких поступово організували чотирирічні гімназії та дворічні ліцеї. У тому ж 1932 р., всупереч волі директора, заклад, який готував педагогічні кадри для українських шкіл, польська влада поступово реорганізувала у звичайну приватну гімназію товариства “Рідна школа”. Упродовж кількох наступних років відбувався стрімкий розвиток цього навчального осередку, з’явилося чимало інших педагогів, які працювали тут за основним місцем праці. Щоправда, наприкінці 1930-х років умови роботи гімназії постійно ускладнювалися, позаяк частішали утиски з боку офіційної влади і пересічних поляків³⁴.

У 1925 р. М. Скорик одружився з М.-С. Охримович. У міжвоєнний період вона викладала хімію в українській приватній гімназії “Рідна школа” у Стрию, згодом навіть була її директоркою. Спершу сім’я жила у Самборі в орендованому помешканні, а згодом – на вул. Бісківській, 5 у домі, який збудували разом із сім’ями сестер М. Скорика. У подружжя Скориків народилося троє синів: Юрій (18.08.1928 р.), Володимир (03.09.1930 р.) та Мирослав (13.07.1938 р.). Наймолодший із них перше знайомство з музикою отримав у дитинстві саме від батьків, які, хоч і не були професійними музикантами, проте часто музикували у родинному колі: батько грав на скрипці, співав стрілецькі пісні, а мати грала на фортепіано³⁵.

Одночасно з педагогічною діяльністю М. Скорик ще з юнацьких літ брав активну участь у громадському житті (був діяльним членом самбірської “Бесіди”) та проявляв зацікавлення до науково-дослідної роботи. У другій половині 1920-х років він публікував окремі замітки на сторінках галицької періодики. Так, наприкінці 1929 р. молодий учений зreferував для газети “Діло” нову книгу професора Українського вільного університету в Празі Сергія Шелухина про кельтське походження Київської Русі³⁶. Саме у цей період

³³ Архів ЛНУ ім. І. Франка, ф. Р-119, оп. 1 о/с, спр. 1389, арк. 5, 16; *Дем’ян Г. Михайло Скорик*. С. 230; *Скорик М. Навколо історії...* № 144. С. 2–3.

³⁴ Архів ЛНУ ім. І. Франка, ф. Р-119, оп. 1 о/с, спр. 1389, арк. 5; *Дем’ян Г. Михайло Скорик*. С. 230; *Скорик М. Навколо історії...* № 144. С. 3; № 145. С. 2; *Рабій Ю. Є. Княжий город...* С. 150, 164.

³⁵ *Скорик В. Спогади...* С. 29, 33; *Скорик В. М. Війна дитячими очима*. С. 276–277; *Скорик М. Навколо історії...* № 145. С. 2; *Тарнавський Л. Родовід Савчинських*. С. 185, 187; *Фільц Б. Сторінки...* С. 128, 131.

³⁶ *Скорик М. Звідкіля походить Русь / Мих. Скорик // Діло*. 1929. Ч. 288. 28 грудня. С. 3–4; Ч. 289. 29 грудня. С. 3; Ч. 290. 31 грудня. С. 2–3.

М. Скорик став членом Наукового товариства імені Шевченка (далі – НТШ)³⁷. Однак, у період праці в Самборі на перше місце в його наукових зацікавленнях вийшла традиційна культура, історія і топоніміка рідної Бойківщини.

Основна дослідницька діяльність М. Скорика була зосереджена довкола заснованого в 1927 р. самбірського товариства “Бойківщина”. Його організаторами та першими найактивнішими членами були Володимир Гуркевич (археологія), Володимир Кобільник (археологія), Антін Княжинський (бойківський діалект, межі Бойківщини, звичаєве право), Юліан Євген Рабій (історія), Іван Филипчак (історія сіл та шкільництва), М. Скорик (бойківські писанки, топографія), Гнат Мартинець, Іван Козбур, Іван Рогуцький та Ольга Ляшецька (вишивка). Згодом до них приєдналися Володимир Кордуба (складав археологічну карту краю та збірку рисунків місцевих церков), Іван Максимчук (етнографія та звичаєве право), о. Юрій Кміт (укладав словник бойківського говору), Ярослав Білинський (вівчарські звичаї) та чимало інших. Першим головою товариства був В. Гуркевич, з 1932 р. – В. Кобільник, а після його смерті в 1937 р. аж до приходу “червоних визволителів” – І. Филипчак. Члени товариства поставили перед собою завдання комплексно дослідити історію і традиційну культуру Бойківщини. Підсумком роботи мала стати монографія “Бойківщина”, передбачалось і видання життєписів видатних бойків, словників бойківського говору та місцевих топонімів, монографій з історії міст і сіл цього історико-етнографічного району. Осередком комплексного дослідження краю став музей, навколо якого об’єдналися усі творчі сили, зацікавлені в реалізації висунутих завдань. Він працював виключно на членські внески товариства та пожертви представників місцевої громади, жодної допомоги від держави не отримував. Проте, завдяки наполегливій праці ентузіастів, цей осередок невдовзі визнали кращим регіональним музеєм тодішньої Польщі³⁸.

М. Скорик майже кожного року був членом управи товариства “Бойківщина”, декілька разів обирався його секретарем і кустошем (виконував функції скарбника), а в 1939 р. ще й заступником голови³⁹. Також учений був кустошем обласного природничого музею при очолюваній ним гімназії, який організували 15 серпня 1935 р. як відділ музею “Бойківщина”⁴⁰.

³⁷ ВР ЛННБ, ф. 9, спр. 562, арк. 8.

³⁸ Дем’ян Г. Історико-етнографічна діяльність... С. 28–31; Дем’ян Г. Михайло Скорик. С. 230–231; Крип’якевич І. Десятиліття “Бойківщини” / Ів. Крип’якевич // Сьогодні і минуле: вісник українознавства. Львів, 1939. Ч. 1. С. 91–92; Рабій Ю. Є. Княжий город... С. 164–165; Скорик М. В десятиліття існування Товариства та Музею “Бойківщина” в Самборі / Михайло Скорик // Літопис Бойківщини (далі – ЛБ). 1938. Р. VIII. Ч. 10. С. 3–18.

³⁹ Державний архів Львівської області (далі – ДАЛО), ф. 1245. Самбірський музей товариства “Бойківщина”, спр. 46. Протоколи загальних зборів членів товариства “Бойківщина”, 1927–1935 рр., арк. 5 зв., 26 зв., 40; Фільц Б. Сторінки... С. 130; Хроніка найважливіших подій і діяльності Товариства та Музею “Бойківщина” в Самборі за роки 1937 і 1938 // ЛБ. 1939. Р. IX. Ч. 11. С. 87–88.

⁴⁰ ДАЛО, ф. 1245, спр. 46, арк. 87; ЛБ. 1935. Р. V. Ч. 6. С. 30.

Учений також брав активну участь (займався пошуком авторів, допомогою у підготовці статей і повідомлень, редагуванням та коректорською справою) у виданні друкованого органу товариства – “Літопису Бойківщини”. Упродовж 1931–1939 рр. вийшло 11 його випусків, в яких, поряд з етнографічними розвідками, знаходимо численні праці з археології, історії, діалектології, мистецтва краю. Чимало вміщених тут матеріалів виходили й окремими відбитками. Це видання відіграло надзвичайно важливу роль у поживленні досліджень Бойківщини, забезпечило товариству широке коло контактів із вченими та науковими інституціями міжвоєнної Польщі та інших європейських держав⁴¹. Головна ж заслуга часопису, як стверджував М. Скорик, “полягала в тому, що спонукував до студій місцевих людей, з котрих деякі й не думали б про досліди та друкування своїх праць”⁴². Він сам опублікував на шпальтах “Літопису Бойківщини” чотири великі статті, квестіонар, низку дрібних повідомлень і рецензій⁴³. Останні Михайло Михайлович часто підписував ініціалами “М. С.”. Водночас, для всебічного висвітлення поточного життя Бойківщини, члени товариства спершу видавали двотижневик “Надністрянські вісті”, а після його ліквідації М. Скорика вдалося домогтися реорганізації повітової газети “Стрийська думка” у часопис цілої Бойківщини “Думка”. У ньому побачило світ чимало розвідок про історію і традиційну культуру бойків⁴⁴.

М. Скорик і В. Кобільник підтримали пропозицію відомого західноукраїнського вченого Іларіона Свенціцького про заснування Союзу українських музеїв. Членами останнього упродовж 1931–1938 рр. було проведено шість з’їздів українських музейників Галичини, які відіграли важливу роль у координації та підвищенні ефективності науково-дослідної та музейницької праці, залученні нових ентузіастів. Учасником трьох із них був М. Скорик: другого (3–4.06.1933 р., Самбір), третього (9.06.1935 р., Львів) та п’ятого (20–21.06.1937 р., Перемишль). Також Михайло Михайлович (разом із В. Кобільником) брав участь у з’їздах Союзу музеїв Польщі, де відстоював інтереси українського музейництва⁴⁵.

Діяльність товариства та музею “Бойківщина” стала зразком для багатьох регіональних об’єднань Галичини, які виникли наприкінці 1920-х – у 1930-х роках у Яворові, Сяноку, Сокалі, Перемишлі, Стрию, Чорткові, Раві-Руській, Тернополі, Бережанах, Станіславові⁴⁶. М. Скорик, разом із В. Кобільником та частково

⁴¹ Дем’ян Г. Історико-етнографічна діяльність... С. 34.

⁴² Скорик М. В десятиліття... С. 15.

⁴³ С[корик] М. [Рец. на Олександр Мицюк. Нариси з соціально-господарської історії б. Угорської нині Підкарпатської Русі. Т. I (до другої чверті XV в.). Ужгород, 1936. X + 254 с.; Т. II. Доба фєвдально-кріпацька (від другої чверті XVI в. до половини XIX). Прага, 1938. 390 с.] / М. С. // ЛБ. 1939. Р. IX. Ч. 11. С. 93.

⁴⁴ Скорик М. В десятиліття... С. 17.

⁴⁵ Другий зїзд українських музеологів // Діло. 1933. Ч. 176. 9 липня. С. 1–2; Новинки // ЛБ. 1935. Р. V. Ч. 6. С. 29; Семчишин В. Сторінки історії товариства... С. 4; Скорик М. В десятиліття... С. 16–17; Скорик М. Про музей “Бойківщина”... № 58. С. 2; Хроніка // ЛБ. 1939. Р. IX. Ч. 11. С. 87.

⁴⁶ Надонта А. Роль громадських... С. 766–770.

іншими членами товариства, періодично відвідували інші новостворені українські обласні музеї, налагоджували співпрацю з їхніми співробітниками. Михайло Михайлович вів постійне листування з усіма цими осередками, багатьма західноукраїнськими науковцями та культурними діячами.

Весь вільний від педагогічної праці час М. Скорик присвячував мандрівкам Бойківщиною, опрацюванню літератури та джерел про неї. Загалом, за період праці в Самборі, вчений був учасником кількохсот (переважно одноденних) етнографічних та археологічних експедицій співробітників музею теренами краю⁴⁷. Щорічно їх проводили по кілька десятків. Так, у 1932 р. членами товариства організовано 33 археологічні поїздки, під час яких обстежено 22 населені пункти, окремі з яких по кілька разів. Окрім В. Кобільника та М. Скорика, у них брали участь доцент Львівського університету Тадеуш Сулімірський та асистенти Маркіян Смішко та Ян Фальковський, директор Музею НТШ Ярослав Пастернак та ін.⁴⁸ У 1936 р. загалом “відбуто 42 поїздок автом, фірою та поїздом”⁴⁹. З цього приводу Михайло Михайлович стверджував, що “найбільше поїздок фірами відбув проф. Филипчак зі мною. [...] Від часу, коли Др. Кобільник справив собі нове авто, це є від 1930 р., не було [...] майже ніодного погідного дня, щоб він зі мною не виїжджав, навіть в глибокі турчанські гори. Скільщину кількома наворотами переходив я пішки підчас кожних ферій (канікул. – *І. Г.*)”⁵⁰. Поїздки охоплювали спершу найближчі місцевості Самбірщини, а згодом – усю Бойківщину в межах міжвоєнної Польщі. Поряд з фіксацією різноманітних відомостей, дуже важливе місце відводилося збору музейних експонатів. Тож у те, що вже до 1938 р. у музеї було зосереджено понад 30 тис. вартісних експонатів, значний внесок зробив і М. Скорик⁵¹.

Щоправда, нам відомий лише один опублікований ним експедиційний звіт про мандрівку теренами Сколівщини у серпні 1937 р. (села Козьова, Тухолька, Хітар, Кальне)⁵². Тут знаходимо відомості про відвідані села, перелік прізвищ місцевих мешканців, топоніми, окремі цікаві етнографічні матеріали (особливості будівництва; опис розгону градової хмари за допомогою церковного дзвона у с. Козьовій), міркування автора стосовно того, які із сіл заслуговують на докладніше дослідження (села Тисовець та Хітар), інформацію про представників місцевої інтелігенції (переважно священиків), у яких потрібно записати цінні спогади та спостереження. Водночас автор підняв досить актуальну для періоду австрійського та польського панування проблему перекручення офіційною державною владою автентичних топонімів.

⁴⁷ Скорик М. В десятиліття... С. 13.

⁴⁸ Хроніка // ЛБ. 1933. Р. III. Ч. 2. С. 79.

⁴⁹ ДАЛО, ф. 1245, спр. 99. Річний звіт товариства і музею за 1936 р., арк. 4.

⁵⁰ Скорик М. В десятиліття... С. 10.

⁵¹ Дем'ян Г. Михайло Скорик. С. 230–231.

⁵² С[корик] М. Записки з мандрівки по Сколівщині / М. С. // ЛБ. 1938. Р. VIII. Ч. 10. С. 126–127.

Наголосимо, що з метою збору першоджерел члени товариства “Бойківщина” склали та поширювали серед місцевого населення спеціальні анкетно-питальники з окремих ділянок традиційної культури, топоніміки, створюючи широку кореспондентську мережу. Також самбірські ентузіасти поєднували збирання етнографічних матеріалів та експонатів із виконанням своїх прямих професійних обов’язків (В. Гуркевич як адвокат, В. Кобільник як лікар). Зокрема, М. Скорик, як учитель, а згодом директор гімназії, за посередництвом шкільної молоді підтримував тісні контакти з місцевими мешканцями, від яких, на прохання ученого, записували різноманітні фольклорно-етнографічні та краєзнавчі відомості⁵³.

Як науковець, М. Скорик у міжвоєнний період працював у галузі етнографії, історії, фольклористики і топоніміки. Зокрема, учений розшукував історичні документи, стародруки, цінні пам’ятки матеріальної культури, мистецтва, фіксував топоніми та описи окремих звичаїв і обрядів, виступав з лекціями й доповідями про історію та традиційну культуру бойків.

Уже в першому випуску “Літопису Бойківщини” він опублікував ґрунтовну працю “Про назву “Бойки”⁵⁴. Вона, згідно задуму редакторів, стала однією з низки уміщених у цьому випуску часопису спеціальних наукових розвідок, які мали представити своєрідний зріз стану дослідження ключових проблем історії та традиційної культури цього історико-етнографічного району: походження назви “бойки”, межі краю, стан археологічного дослідження, історія шкільництва, демографія, діалектологія⁵⁵. Основна заслуга цієї статті в тому, що у ній було зібрано та докладно проаналізовано погляди багатьох дослідників ХІХ – першої третини ХХ ст. (Павла Шафарика, Івана Вагилевича, Івана Верхратського, Омеляна Партицького, Германа Бідермана, Івана Франка, Володимира Охримовича, Ізидора Коперницького, Ігнація Любич-Червінського, Лукаша Голембйовського та інших) на проблему походження етноніма “бойки”, показано їхні сильні та слабкі сторони. Водночас, автор не висловив власного погляду на цю проблему, хоча найбільше схилився до поглядів В. Охримовича про зв’язок слова “бойки” з говірковою часткою “бойє”. Одна з головних тез ученого полягає в тому, що “фактом є те, що бойки своєї назви не любили і не люблять, а сусіди їх уживають тої назви, хоча їм та іншим до живочого допекти”⁵⁶. При цьому він наголосив, що “звідки не походила б ся назва, треба її прийняти самим бойкам, не цураючися її та в зрозумінню власної вартости гордо бойками зватися”⁵⁷.

⁵³ Скорик М. В десятиліття... С. 10, 13; Скорик М. Про музей “Бойківщина”... № 57. С. 3.

⁵⁴ Скорик М. Про назву “Бойки” / Михайло Скорик // ЛБ. 1931. Р. І. Ч. 1. С. 6–23. У цьому ж випуску часопису було вміщене невелике доповнення до цієї праці (С[корик] М. До статті “Про назву Бойки” / М. С. // Там само. С. 172–173).

⁵⁵ ДАЛО, ф. 1245, спр. 46, арк. 9 зв.

⁵⁶ Скорик М. Про назву “Бойки”. С. 10–11.

⁵⁷ Там само. С. 23.

Загалом, можемо ствердити, що ця праця М. Скорика, позитивно сприйнята науковим співтовариством, досі вважається одним із кращих історіографічних оглядів з цієї проблематики⁵⁸.

Найвагоміших результатів у 1930-х роках на народознавчій ниві М. Скорик досягнув у дослідженні бойківських писанок. Спершу він, перейнявши досвід Мирона Кордуби, розробив та опублікував докладний питальник “Як записувати відомости про бойківські писанки”⁵⁹. Сюди ввійшло 25 блоків питань, покликаних “прослідити роль яйця, значення писанки та її орнаменту серед бойківського племені”⁶⁰. Учений також окреслив терени (Бойківщина та перехідні землі), звідки просив надсилати на адресу товариства відповіді на цей квестіонар, а також самі писанки, рисунки та відповідні фотографії. Варто зазначити, що саме публікаціям спеціальних питальників на сторінках преси члени товариства “Бойківщина” відводили важливу роль, насамперед, з метою збору матеріалів із теренів Закарпатської Бойківщини, яка перебувала у складі Чехо-Словаччини, позаяк там самбірські дослідники не могли проводити польових досліджень⁶¹. Наголосимо, що розроблений М. Скориком питальник не втратив свого наукового значення і досі, він став цінним порадином для численних збирачів і дослідників у різних регіонах України.

У 1935 р., у четвертому випуску “Літопису Бойківщини”, світ побачила стаття М. Скорика “Бойківські писанки”⁶². Як стверджував у примітці сам автор, не зважаючи на те, що випуск часопису, в якому було вміщено його квестіонар, розійшовся тисячним тиражем, жодної відповіді на нього вченому так і не надіслали. У зв’язку з цим, напередодні Великодніх свят 1934 р., близько тисячі копій цього питальника було розіслано всім середнім і народним школам, містам, селам, парафіяльним урядам, відомим представникам місцевої інтелігенції цілої Бойківщини. Проте і на них надійшло лише 14 відповідей*. Саме останні, поряд

⁵⁸ *Кирців Р.* Етнографічне дослідження Бойківщини. С. 107, 118; *Крип'якевич І.* Літопис Бойківщини / Іван Крип'якевич // Діло. 1932. Ч. 1. 1 січня. С. 2; *Худащ М.* До питання походження назв *бойки, гуцули, лемки* / Михайло Худащ // Народознавчі зошити. 1998. № 3. С. 299. Окремі спроби узагальнити наявні погляди на походження етноніма “бойки” робили й пізніше (*Утриско М.* Ще про походження назви “бойки” / Мирон Утриско // ЛБ (Е). 1981. Ч. 2/34 (45). С. 3–8; та ін.). Стосовно ж найновіших поглядів на проблему походження назви “бойки” насамперед варто відзначити студії мовознавця Михайла Худаща, який висунув нову редакцію антропонімної гіпотези походження назв етнографічних груп українців Карпат, вважаючи їх нащадками давньослов'янських дохристиянських родоплемінних об'єднань, які в епоху середньовіччя не були окремими самостійними суспільно-політичними одиницями, а лише складовими частинами якогось великого племені або племінного союзу (*Худащ М.* До питання... С. 299–318).

⁵⁹ *Скорик М.* Як записувати відомости про бойківські писанки / Михайло Скорик // ЛБ. 1933. Р. III. Ч. 2. С. 61–63.

⁶⁰ Там само. С. 61.

⁶¹ *Дем'ян Г.* Історико-етнографічна діяльність... С. 29.

⁶² *Скорик М.* Бойківські писанки / Михайло Скорик // ЛБ. 1935. Р. IV. Ч. 4. С. 20–28.

* Відповідний заклик напередодні Великодня 1934 р. опублікували і на сторінках “Літопису Бойківщини” (*Хроніка* // ЛБ. 1934. Р. IV. Ч. 3. С. 32). Нині надіслані тоді відповіді на питальник разом із рукописами самої статті М. Скорика зберігаються в архіві (ДАЛО, ф. 1245, спр. 89. Опис народного звичаю фарбування яєць у великодні дні, 1934 р., 82 арк.).

з особисто зібраними М. Скориком матеріалами, а також рисунки писанок зі збірок Музею НТШ та музею “Бойківщина”, склали основу розвідки. До речі, колекція самбірського музею тоді налічувала вже понад 500 писанок, проте вона постійно зростала і станом на 1936 р. була найбільшою у тодішній Польщі⁶³.

У зв'язку з такою малою репрезентативністю різних місцевостей краю, ученому не вдалося реалізувати свій попередній задум про комплексне дослідження бойківських писанок, а підготовлену працю автор назвав лише нарисом. Попри це, за своїм змістом, зібраним фактографічним матеріалом і висновками, вона становить значну наукову цінність. Тут знаходимо перекази про походження звичаю “писати” писанки, відомості про технологію їх виготовлення та відповідні обрядодії, колористику, орнаментику, обрядове використання, місце яйця у світоглядних уявленнях українців. При цьому взагалі відсутні порівняльні матеріали з інших регіонів України, водночас зібрано окремі відомості про місце яйця і писанки в уявленнях різних народів давнини та сучасності. На особливу увагу заслуговують звістки про використання писанок у сімейній обрядовості (зокрема, майже невідомий на той момент звичай класти писанки та яйця у домовину померлим). До статті було додано п'ять таблиць із рисунками писанок і найпоширеніших орнаментів. Щоправда, про орнамент бойківських писанок М. Скорик подав лише окремі висновкові тези, не вдаючись у докладний аналіз і порівняльну характеристику окремих орнаментів, відомостей про які у нього на той момент уже було багато. Це пов'язано з тим, що, поперше, він не встигав належно їх опрацювати, а, по-друге, тут позначилось розуміння дослідником вартості друку численних ілюстрацій, що призвело б до зростання кошторису самого видання. А це, у свою чергу, неминуче негативно вплинуло б на обсяги його реалізації*. Стаття М. Скорика була першим спеціальним дослідженням бойківських писанок. Хоча вона й поступається деяким іншим тогочасним регіональним дослідженням за зібраним фактажем і колом розроблених питань⁶⁴, проте досі не втратила свого наукового значення, отримавши схвальні оцінки багатьох українських народознавців⁶⁵.

⁶³ *Букатович Л.* IV-ий з'їзд представників Українських Обласних Музеїв у Сяноці / Лев Букатович // Діло. 1936. Ч. 124. 6 червня. С. 2.

* Доречно зазначити, що лише перший випуск часопису приніс прибуток, а решта – лише збитки від 100 до 300 польських злотих (Д-р Володимир Гуркевич // ЛБ (Е). 1994. Ч. 1/54 (65). С. 48).

⁶⁴ *Кордуба М.* Писанки на галицькій Волині / Мирон Кордуба // Матеріяли до українсько-руської етнології. Львів, 1899. Т. 1. С. 169–210.

⁶⁵ ВР ЛННБ, ф. 9, спр. 562, арк. 8 (рецензія Ф. Колесси); *Кирчів Р.* Етнографічне дослідження Бойківщини. С. 118; *Матейко К.* До історіографії... С. 149; та ін. У пізнішій невеликій замітці М. Скорик звернув увагу на необхідність фіксації відомостей про звичай бойків класти яйця або писанки у домовину покійним (*Скорик М.* Причинки до студій над писанками / Михайло Скорик // ЛБ. 1938. Р. VIII. Ч. 10. С. 127–128). Цікаво, що зібрані М. Скориком фактичні відомості про цей, очевидно, давній звичай бойків залишилися поза увагою сучасного дослідника поховально-поминальної обрядовості українців Карпат Романа Гузія (*Гузій Р.* Етнографічне вивчення похоронної

Ще одна праця М. Скорика присвячена походженню назви м. Самбора⁶⁶. Спершу автор навів погляди на цю проблему численних українських, польських та інших дослідників, спробував знайти найдавнішу форму назви “Самбір” та зібрати матеріал про те, у яких краях знаходяться місцевості зі схожою назвою, а потім, на основі залучення значної кількості лінгвістичних, діалектологічних та фольклорно-етнографічних матеріалів, запропонував власну версію. У підсумку, народознавець дійшов висновку, що “назва міста “Самбір” походить не від Саборів, не від самих борів (лісів. – І. Г.), не від імені особи, але від червоної верби, самбір – дерева (виділення М. Скорика. – І. Г.)”⁶⁷. Ця назва одного з різновидів верби була поширена ще й у міжвоєнний період на теренах Бойківщини та Гуцульщини. Вказану гіпотезу підтримала низка тогочасних дослідників⁶⁸, проте дискусії стосовно походження назви цього міста тривають досі*.

Одним із перших узагальнюючих досліджень про розвиток українського музейництва у міжвоєнній Польщі, а, водночас, одним із найцінніших джерел із цієї проблематики досі залишається праця М. Скорика “В десятиліття існування Товариства та Музею “Бойківщина” в Самборі”⁶⁹, яка відкривала ювілейний випуск “Літопису Бойківщини”, присвяченого десятиріччю музею. Тут докладно описано створення та різні сфери діяльності цього осередку, вказано напрями та результати науково-дослідної роботи кожного з найактивніших його членів, показано роль окремих видатних галицьких народознавців у розбудові музею і товариства, а також окреслено значне коло представників західноукраїнської інтелігенції, польських та іноземних народознавчих осередків, з якими вдалося налагодити продуктивну співпрацю.

звичаєвості українців Карпат: основні напрями та результати досліджень / Роман Гузій // Народознавчі зошити. 2003. № 3–4. С. 440; Гузій Р. З народної танатології: карпатознавчі розсліди / Роман Гузій. Львів, 2007; Гузій Р. Похоронні звичаї та обряди / Роман Гузій // Етногенез та етнічна історія населення Українських Карпат: у 4 т. Львів, 2006. Т. II: Етнологія та мистецтвознавство. С. 569–589). Водночас зазначимо, що народознавцями зафіксовано фрагментарні відомості про різні форми використання яєць у поховально-поминальній обрядовості окремих слов'янських народів (Виноградова Л. Яйцо / Людмила Виноградова // Славянские древности: этнолингвистический словарь: в 5-ти томах / под общей ред. Н. И. Толстого. Москва, 2012. Т. V: С (Сказка) – Я (Ящерица). С. 625).

⁶⁶ Скорик М. Походження назви міста Самбора / Михайло Скорик // ЛБ. 1935. Р. V. Ч. 5. С. 40–50. Видано й окремою відбиткою.

⁶⁷ Скорик М. Походження назви... С. 49.

⁶⁸ ВР ЛННБ, ф. 9, спр. 562, арк. 8 (рецензія Ф. Колесси); Кобільник В. [Рец. на Rudnicki J. O nazwie miejscowej Sambor // Język Polski. 1935. N 4. S. 105–110] / В. Кобільник // ЛБ. 1936. Р. VI. Ч. 7. С. 70–71; та ін.

* Сучасна львівська дослідниця Марія Демчук виводить його від антропоніма Самборь – особового імені засновника поселення (Худащ М. Походження українських карпатських і прикарпатських назв населених пунктів (відантропонімі утворення) / Михайло Худащ, Марія Демчук. Київ, 1991. С. 84–85).

⁶⁹ Скорик М. В десятиліття... С. 3–18.

Восени 1939 р., на початку першої радянської окупації, широкомасштабна науково-дослідна діяльність товариства та музею “Бойківщина” була насильно згорнута. Тож у цей період М. Скорик повністю присвятив себе педагогічній діяльності. У вересні 1939 р. він очолив середню школу № 1, створену на основі Самбірської приватної української гімназії та початкової школи. На посаді директора, попри нові умови праці, йому вдалося швидко налагодити на високому рівні навчально-виховний процес⁷⁰.

Добре знав і цінував наукову діяльність самбірського вченого академік Філарет Колесса. Саме він у травні 1941 р. запросив свого молодшого колегу, як авторитетного на той час народознавця, на роботу до Львівського відділення Інституту українського фольклору АН УРСР (далі – ЛВ ІУФ АН УРСР). А вже 15 червня 1941 р., згідно наказу № 264 по Дрогобицькому обласному відділі народної освіти (від 11 червня 1941 р.), М. Скорик перейшов на наукову роботу до Львова⁷¹. Щоправда, Володимир Скорик вказує на ще одну важливу причину переїзду їхньої сім’ї до цього міста: “Батько зорієнтувався, що в Самборі небезпечно залишатись, і ми переїхали до Львова. Інакше батька замордували би москалі, як помордували майже всю самбірську інтелігенцію”⁷².

Родина поселилася на вулиці Курковій (нині – вул. М. Лисенка) у будинку під номером 61 (кв. 2). Зазначимо, що цей особняк, збудований близько 1900 р., придбав В. Охримович, після смерті якого дім перейшов до його дружини Олени⁷³.

Щоправда, успішно розпочату працю М. Скорика на посаді старшого наукового співробітника інституту перервав напад Німеччини на СРСР 22 червня 1941 р. У зв’язку з цим не приніс очікуваних результатів і відправлений до ВАК СРСР десь наприкінці травня – на початку червня 1941 р. пакет документів із клопотанням надати вченому науковий ступінь кандидата історичних наук та вчене звання доцента. Одним із ключових документів тут була ґрунтовна позитивна рецензія доктора історичних наук, професора Івана Крип’якевича на його працю про Семена Палія⁷⁴. До речі, з цим відомим українським істориком Михайло Михайлович був добре знайомий ще з періоду праці в товаристві “Бойківщина”.

⁷⁰ Архів ЛНУ ім. І. Франка, ф. Р-119, оп. 1 о/с, спр. 1389, арк. 2 зв., 16; ВР ЛННБ, ф. 9, спр. 562, арк. 2 зв., 7; *Скорик М.* Навколо історії... № 144. С. 2; № 145. С. 3.

⁷¹ Архів ЛНУ ім. І. Франка, ф. Р-119, оп. 1 о/с, спр. 1389, арк. 16; *Дем’ян Г.* Михайло Скорик. С. 237; *Скорик М.* Навколо історії... № 145. С. 3.

⁷² *Скорик В. М.* Війна дитячими очима. С. 278.

⁷³ Архів Інституту народознавства НАН України, ф. Державний етнографічний музей АН УРСР (далі – Архів ІН, ф. ДЕМ), оп. 1а, спр. 6. Списки працівників музею за 1944–1950 рр., арк. 2; Архів ЛНУ, ф. Р-119, оп. 1 о/с, спр. 1389, арк. 3 зв.; ВР ЛННБ, ф. 9, спр. 562, арк. 3 зв.; *Скорик В. М.* Війна дитячими очима. С. 278; Спогади Володимира Скорика, м. Львів, 17 березня 2014 р.

⁷⁴ ВР ЛННБ, ф. 9, спр. 562, арк. 5–6.

У важкі роки німецької окупації М. Скорик, щоб прогодувати сім'ю, займався городництвом, розводив кіз і кролів, згодом працював на різних випадкових роботах і тільки деякий період учителював – викладав історію, географію та українську мову в Першій українській гімназії у Львові. У цьому ж закладі навчались його старші сини. Дружині вдалося влаштуватися в одну з хімічних лабораторій⁷⁵.

У 1944 р. найстаршого сина М. Скорика Юрія, якому тоді ще не виповнилось 16 років, німецька влада, за згодою батька (який, таким чином, прагнув зберегти йому життя) забрала на підготовчі військові курси для молоді. Після кількох місяців вишколу, він працював помічником на військовому летовищі у східній Німеччині, а згодом, при прокладанні телеграфних ліній в Австрії та Баварії. У 1945 р. юнак опинився в американській зоні окупації, звідки в 1949 р. емігрував до Австралії. Там створив сім'ю, працював інженером⁷⁶. Спершу родина в Україні не знала про його долю. У післявоєнні роки М. Скорик, заповнюючи особові документи, був змушений замовчувати існування найстаршого сина. Лише через кілька десятиліть родичі змогли налагодити контакти і, навіть, відвідувати одні одних. Ю. Скорик помер на чужині у 2013 р.⁷⁷

Нові зміни у житті М. Скорика відбулися після повернення до Львова радянської влади в липні 1944 р. Уже з 1 серпня він повернувся на посаду старшого наукового співробітника Львівського відділення Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнографії АН УРСР (далі – ЛВ ІМФЕ АН УРСР)⁷⁸. Водночас, за дорученням ректорату Львівського державного університету імені Івана Франка (далі – ЛДУ) і тодішнього декана історичного факультету І. Крип'якевича, М. Скорик зайнявся організацією кафедри історії середніх віків⁷⁹. На такому виборі позначились як його значний досвід на науковій і педагогічній ниві, так і обставини роботи ЛДУ в перші повоєнні роки. Зокрема, як стверджує професор Степан Макарчук, тодішній ректор Іван Беякевич “добре розумів духовну атмосферу Львова та університету, відчував необхідність залучити до викладацької роботи не лише скерованих Києвом працівників, а й місцеві кадри, попри їхні можливі ідейні розходження з марксизмом-ленінізмом”⁸⁰.

⁷⁵ Архів ІН, ф. ДЕМ, оп. 1а, спр. 6, арк. 2; Архів ЛНУ ім. І. Франка, ф. Р-119, оп. 1 о/с, спр. 1389, арк. 2 зв., 3; ВР ЛННБ, ф. 9, спр. 562, арк. 3; *Дем'ян Г. Михайло Скорик*. С. 237; *Скорик В. Спогади...* С. 34; *Скорик В. М. Війна дитячими очима*. С. 278–279; *Фільц Б. Сторінки...* С. 130.

⁷⁶ *Скорик В. Війна дитячими очима*. С. 279; *Тарнавський Л. Родовід Савчинських*. С. 187–188.

⁷⁷ Спогади Мирослава Скорика, 16 березня 2014 р.

⁷⁸ Архів ІН, ф. ДЕМ, оп. 1а, спр. 4. Протоколи засідань наукового семінару музею за 1944–1947 рр., арк. 1; Архів ЛНУ ім. І. Франка, ф. Р-119, оп. 1 о/с, спр. 1389, арк. 2 зв.

⁷⁹ *Дем'ян Г. Михайло Скорик*. С. 237.

⁸⁰ *Макарчук С. Львівський державний університет імені Івана Франка (1939–1991) / Степан Макарчук // Encyclopedia. Львівський національний університет імені Івана Франка: в 2 т. Львів, 2011. Т. І: А–К. С. 84.*

Наказом № 8 ректора (від 9 серпня 1944 р.) М. Скорика призначили на посаду в. о. доцента кафедри історії середніх віків та, тимчасово, керівником цієї кафедри від 8 серпня 1944 р.⁸¹ Тож у 1944/1945 н. р. на ній працювали в. о. завідувача, старший викладач М. Скорик та старший викладач Омелян Терлецький (на півставки)⁸². Останній досі був гімназійним професором у Тернополі, Чорткові та Львові, а з серпня 1944 р. основним місцем його праці було Львівське відділення Інституту історії АН УРСР⁸³.

Забезпечення кафедри науковою та навчальною літературою було незадовільним. Її бібліотека в першому семестрі мала лише 220 позицій, переважно радянських видань. Їх М. Скорик, разом із лаборантом Яном (Іваном) Кроппом, перенесли зі складу університетських книг АН УРСР на вул. Оссолінських (нині – вул. В. Стефаника). Натомість спеціалізована бібліотека кафедри (приблизно 7 тис. томів) була складена у дальній частині згаданих складських приміщень. Лише пізньої весни чи на початку літа 1945 р. вона, нарешті, потрапила на кафедру⁸⁴.

Навчання в університеті відновили 10 жовтня 1944 р. Співробітники кафедри історії середніх віків читали такі навчальні дисципліни: М. Скорик – методику викладання історії (IV курс, VII семестр, 48 год.) та історіографію (IV курс, VII–VIII семестри, 40 год.), О. Терлецький – історію середніх віків (II курс, III–IV семестри, 122 год.) і джерелознавство (IV курс, VII семестр, 32 год.). У другому семестрі викладачі кафедри також прочитали курс з історії західних та південних слов'ян для істориків II курсу (О. Терлецький) та курс загальної історії для першокурсників філологічного факультету. М. Скорик керував також педагогічною практикою четвертокурсників. При кафедрі діяв історичний гурток (керівник О. Терлецький), до якого входило 11 студентів. Було проведено п'ять засідань, на яких студенти виголосили чотири реферати⁸⁵.

Цікаві відомості знаходимо у семестровому та річному звітах кафедри про науково-дослідну роботу її членів. Разом вони працювали над одним колективним дослідженням – складанням бібліографії з історії України XIX ст. (стан виконання оцінено на 80 %). Водночас, кожен із них проводив індивідуальні дослідження, тематика яких, очевидно, збігалася з проблематикою їхніх наукових студій за основним місцем роботи. Так, М. Скорик закінчив працю “Архів фольклорних

⁸¹ Архів ЛНУ ім. І. Франка, ф. Р-119, оп. 1 о/с, спр. 1389, арк. 2 зв.; оп. 6, спр. 3. Копії наказів ректора, 1944–1949 рр., арк. 10.

⁸² Там само. Оп. 1 о/с, спр. 1389, арк. 20; оп. 6, спр. 3, арк. 134.

⁸³ ДАЛО, ф. Р-119 (Львівський державний університет ім. І. Франка), оп. 17 (Історичний факультет), спр. 9. Звіт про роботу кафедри історії середніх віків за 1944/1945 н. р., арк. 1; *Чорній В.* Заснування та перший період діяльності кафедри історії слов'ян Львівського університету ім. І. Франка (1945–1947) // Володимир Чорний // Вісник Львівського університету. Серія історична. 1998. Вип. 33. С. 268.

⁸⁴ ДАЛО, ф. Р-119, оп. 17, спр. 9, арк. 6, 7, 9 зв.

⁸⁵ Там сам. Спр. 2. Звіт про роботу історичного факультету за 1944/1945 н. р., арк. 4 зв.–5; спр. 9, арк. 2–3, 5–7, 9–9 зв.

записів акад. Д. І. Яворницького. Т. 1. Українські думи та пісні”. О. Терлецький готував дослідження про Головну руську раду. За звітний період він написав статтю “Селянське питання і Головна руська рада в 1848–1851 роках”, на основі якої виголосив доповідь на науковій сесії університету. Натомість, лаборант І. Кропп вивчав літературу до теми “Історичний огляд Покуття”⁸⁶.

У квітні-травні 1945 р. було подано клопотання до АН УРСР стосовно присвоєння М. Скорика наукового ступеня кандидата наук⁸⁷. До цього листа були додані ґрунтовні рецензії Ф. Колесси на розвідки М. Скорика в ділянці народознавства⁸⁸ та І. Крип’якевича на його працю про С. Палія⁸⁹. Проте й це і наступне (в серпні 1946 р.⁹⁰) прохання, як і в багатьох інших схожих випадках, тоді не принесли жодних результатів.

А вже 3 липня 1945 р. М. Скорик звернувся до тодішнього ректора університету І. Беляєкевича з проханням з нового навчального року перевести його на кафедру фольклору й етнографії філологічного факультету, позаяк прагнув поєднувати свої народознавчі студії в інституті з викладацькою діяльністю на цій же ниві, а, водночас, залучати студентів до збирання фольклорно-етнографічних матеріалів та організації наукових експедицій⁹¹. Цей документ був підкріплений відповідним клопотанням завідувача кафедри фольклору й етнографії Ф. Колесси на ім’я ректора університету: “Супроти того, що я по причині лихого стану мого здоров’я [...] не можу читати університетських лекцій навіть із одного предмету ([...] української фольклористики) – і тому, що побіч др. Івана Кухти потрібний конечно ще один доцент, щоби виповнити завдання кафедри [...], я піддержую вповні прохання др. Михайла Скорика [...]. За цим приділенням промовляють ось такі мотиви: Др. М. Скорик має за собою довголітню працю в ділянці етнографії і фольклористики, як організатор етнографічно-історичного музею в Самборі і співробітник наукового журналу “Літопис Бойківщини”; він визначився уже кількома науковими розвідками з обсягу етнографії і фольклористики та виготовляє нові поважні праці з тої ділянки і бажає в тому напрямку зосередити свої досліди. [...] наслідком спустошення, яке привела за собою війна, в теперішньому часі дуже тяжко приходиться підшукати іншого відповідного високо-кваліфікованого викладача з дисциплін, які репрезентує Кафедра Фольклору й Етнографії”⁹².

⁸⁶ ДАЛО, ф. Р-119, оп. 17, спр. 9, арк. 4, 10 зв.

⁸⁷ Там само. Арк. 1.

⁸⁸ Архів ЛНУ ім. І. Франка, ф. Р-119, оп. 1 о/с, спр. 1389, арк. 11–12.

⁸⁹ НАНФ РФ ІМФЕ, ф. 14–2, спр. 20а, арк. 131–132.

⁹⁰ ВР ЛННБ, ф. 9, спр. 562, арк. 8–8 зв., 12–13.

⁹¹ Архів ЛНУ ім. І. Франка, ф. Р-119, оп. 1 о/с, спр. 1389, арк. 13.

⁹² Там само. Спр. 728. Особова справа Колесси Філарета Михайловича, 1944–1947 рр., арк. 33.

Прохання М. Скорика задовольнили. Тож, повернувшись з відпустки 15 вересня, він офіційно перейшов на посаду в. о. доцента кафедри фольклору й етнографії⁹³.

На кафедрі фольклору й етнографії у 1944/1945 н. р. працювали Ф. Колесса (завідувач), відомий етнограф, педагог та психолог Іван (Ян) Кухта (доцент) та Лідія Козакевич (лаборант). Викладачі кафедри у другому семестрі читали такі навчальні курси, як український фольклор (Ф. Колесса), загальний західноєвропейський, російський, польський, англійський, французький, німецький, класичний фольклор та етнографія (для студентів-істориків) (І. Кухта)⁹⁴. 10 травня 1945 р. Ф. Колесса написав заяву на ім'я ректора з проханням, через значну завантаженість (він працював керівником трьох народознавчих осередків), старість і поганий стан здоров'я, звільнити його з роботи в університеті. Проте, у відповідь, його було звільнено від викладацької роботи, але залишено завідувачем кафедри⁹⁵.

Саме у цей науковий колектив мав влитися М. Скорик, утім обставини склалися по-іншому. Очевидно, ще перед початком навчання І. Кухта виїхав до Польщі, де його сліди невдовзі загубилися. Тож у 1945/1946 н. р. на цій кафедрі працювали лише Ф. Колесса, М. Скорик та лаборант Л. Козакевич⁹⁶. Кафедра тоді знаходилася в одній з аудиторій головного корпусу університету, її підручна бібліотека налічувала лише 60 книг, позаяк багату книгозбірню довоєнної кафедри етнології (до 8 тис. бібліотечних позицій або ж 16 тис. книг) у 1942 р. німці вивезли до Кракова (в “Інститут для німецької роботи на Сході”), звідки її повернути так і не вдалося⁹⁷.

У звіті про роботу філологічного факультету в першому семестрі вказаного навчального року знаходимо лише такі дві короткі згадки: “Лекції з фольклору в цьому році зовсім не читаються з уваги на відсутність їх в учбових планах. Акад[емік] Колесса має річний хворобовий відпуск. Доц[ент] Скорик працює на Іст[оричному] факу[льтеті], читаючи історіографію, методику викладання історії та проводив педпрактику з студентами IV курсу”⁹⁸; “Кафедра фольклору (виділено у документі. – *І. Г.*): лекції на цій кафедрі не читались у I-ому семестрі через зміну навчальних планів. Керівник Каф[едри] акад[емік] Колесса був весь час хворий”⁹⁹. З цього можемо зробити висновок, що хоч М. Скорик офіційно

⁹³ Архів ЛНУ ім. І. Франка, ф. Р-119, оп. 1 о/с, спр. 1389, арк. 17–19.

⁹⁴ Архів ЛНУ ім. І. Франка, ф. Р-119, оп. 6, спр. 3, арк. 137; ДАЛО, ф. Р-119, оп. 20 (Філологічний факультет), спр. 5. Звіт про роботу кафедри фольклору та етнографії за I семестр 1944/1945 н. р., арк. 1, 3–4; *Івашиків В.* Біля витоків... С. 21–22.

⁹⁵ Архів ЛНУ ім. І. Франка, ф. Р-119, оп. 1 о/с, спр. 728, арк. 7, 8.

⁹⁶ ДАЛО, ф. Р-119, оп. 20, спр. 12. Звіт про роботу факультету за I семестр 1945/1946 н. р., арк. 4 зв., 7; *Івашиків В.* Біля витоків... С. 22.

⁹⁷ ДАЛО, ф. Р-119, оп. 20, спр. 5, арк. 3; спр. 12, арк. 9, 19 зв.; *Колесса Ф.* Обнова української етнографії й фольклористики на Західних областях УРСР / Філарет Колесса; [упоряд., підгот. тексту, передмова, коментарі, додатки, покажчик Ірини Коваль-Фучило]. Київ, 2011. С. 50, 155.

⁹⁸ ДАЛО, ф. Р-119, оп. 20, спр. 12, арк. 4 зв.

⁹⁹ Там само. Арк. 16 зв.

числився на кафедрі фольклору й етнографії (він був її працівником й у наступному 1946/1947 н. р.), проте, фактично, і надалі працював на історичному факультеті.

Стосовно ж тогочасних наукових досліджень вченого, то вони в основному були пов'язані з його працею в ЛВ ІМФЕ АН УРСР. Тож зупинимося докладніше на їхній тематиці та наукових результатах.

Одним із перших наукових проєктів, у реалізації якого в середині 1940-х років М. Скорик відіграв важливу роль, було опрацювання “Архіву фольклорних записів академіка Д. І. Яворницького. Українські думи та пісні”. Точніше, він продовжив працю, розпочату в Києві у 1940 р., ще за життя Дмитра Яворницького (помер 5.08.1940 р.), в. о. старшого співробітника ІУФ АН УРСР П. Лебедем. Вже 27 липня 1940 р. вона була завершена, а в другій половині червня 1941 р. підготовлений збірник передали до тодішнього ЛВ ІУФ АН УРСР для перевірки на доцільність публікації. Розпочату тоді роботу перервала німецько-радянська війна¹⁰⁰. Саме М. Скорику в другій половині 1944 – у першій половині 1945 рр. доручили завершити упорядкування цієї праці¹⁰¹. Зокрема, він порівняв записи 29 дум та історичних пісень, 30 пісень про козацький побут, 7 про ліквідацію Січі, 12 бурлацьких, 59 чумацьких, 28 рекрутських, 33 солдатських, 25 кріпацьких, 25 заробітчанських і наймитських пісень з особисто підібраними 1200 варіантами та додав відповідні коментарі до фольклорних записів Д. Яворницького, відредагував збірку, підготував відповідні покажчики та карту географічного розміщення записів, чим значно спростив роботу з цими матеріалами. Водночас, він вилучив низку записів пісень, ідентичні або ж мінімально відмінні варіанти яких уже були опубліковані раніше*. Підбирати варіанти з літератури йому допомагала лаборантка ЛВ ІМФЕ АН УРСР Ольга Гелемей. Загалом, було підготовлено працю обсягом 442 с. (31 друк. арк.), третину з яких займали коментарі¹⁰².

¹⁰⁰ *Олійник-Шубравська М.* Українські народні пісні у виконанні академіка Д. І. Яворницького та з його архіву / *Марія Олійник-Шубравська // Українські народні пісні, наспівані Д. Яворницьким: Пісні та думи з архіву вченого / [упоряд., вступ. стаття, приміт. та комент. М. М. Олійник-Шубравської]. Київ, 1990. С. 11, 23; Скорик М.* Передмова до фольклорних записів акад. Д. І. Яворницького. Том 1. Українські народні думи і пісні. Вступне слово / Михайло Скорик // *Колесса Ф.* Обнова... С. 201; *Шубравська М.* Д. І. Яворницький. Життя, фольклористично-етнографічна діяльність / *Марія Шубравська.* Київ, 1972. С. 204.

¹⁰¹ Архів ІН, ф. ДЕМ, оп. 1а, спр. 4, арк. 2–2 зв.; спр. 7. Плани науково-дослідної роботи музею на 1945–1949 рр., арк. 1.

* Очевидно, саме з цим пов'язаний той факт, що наявна у науковій літературі та архівних джерелах загальна кількість включених до підготовленого М. Скориком збірника фольклорних текстів (228 од.) (ВР ЛННБ, ф. 9, спр. 562, арк. 8; *Скорик М.* Передмова... С. 201) не збігається зі загальною кількістю вказаних вище фольклорних творів окремих жанрів, що попередньо ввійшли до збірника (248 од.) (Архів ІН, ф. ДЕМ, оп. 1а, спр. 4, арк. 16).

¹⁰² Архів ІН, ф. ДЕМ, оп. 1а, спр. 4, арк. 16; Архів ЛНУ ім. І. Франка, ф. Р-119, оп. 1 о/с, спр. 1389, арк. 12; ВР ЛННБ, ф. 9, спр. 562, арк. 8; *Коваль-Фучило І.* Філарет Колесса і його Відділ... С. 18.

Вже 2 квітня 1945 р. на засіданні ЛВ ІМФЕ АН УРСР за участі представників Львівського відділення Інституту літератури АН УРСР Михайла Пархоменка та Григорія Нудьги, М. Скорик прозвітував про закінчення першого тому цього наукового проекту, після чого відбулось обговорення підготовленого рукопису¹⁰³. Невдовзі, ці матеріали передали до Києва для публікації¹⁰⁴. З цього приводу в першій половині 1947 р. київський фольклорист Павло Попов стверджував, що “велика збірка зібраних ним (Д. Яворницьким. – І. Г.) і досі не виданих пісень і дум, підготовлена до друку”¹⁰⁵. Проте широкий читацький загал їх так і не побачив. Сьогодні вони зберігаються в архіві¹⁰⁶.

До ідеї публікації цієї праці співробітники ІМФЕ АН УРСР поверталися і пізніше, плануючи видати три томи праць Д. Яворницького, проте цей задум теж не вдалося реалізувати¹⁰⁷. Як стверджує Ірина Коваль-Фучило, деякі фольклорні тексти із вказаного збірника 1940-х років уже були опубліковані у виданні 1990 р.¹⁰⁸, але не всі¹⁰⁹. Водночас, тексти вміщених у ньому дум, які раніше не були опубліковані, увійдуть до академічного п’яти томного видання українських народних дум, над яким працює відділ фольклористики ІМФЕ НАН України під керівництвом Миколи Дмитренка¹¹⁰. Натомість, передмову М. Скорика до згаданого збірника 1940-х років, датовану 13 березня 1945 р., І. Коваль-Фучило опублікувала у додатках до праці Ф. Колесси “Обнова української етнографії й фольклористики на Західних областях УРСР”¹¹¹.

Цікаво, що у низці публікацій сучасної київської вченої Зої Герман, які присвячені фольклорно-етнографічним дослідженням Д. Яворницького, немає жодної згадки про М. Скорика як одного з упорядників наукової спадщини цього видатного українського історика та народознавця¹¹². Більше того, вона стверджує, що “в 30-ті – 50-ті роки ХХ ст. про Д. Яворницького майже нічого не

¹⁰³ Архів ІН, ф. ДЕМ, оп. 1а, спр. 4, арк. 16.

¹⁰⁴ Архів ЛНУ ім. І. Франка, ф. Р-119, оп. 1 о/с, спр. 1389, арк. 12.

¹⁰⁵ Попов П. Дослідження фольклору в Академії наук УРСР за останнє п’ятиріччя (1941–1946) / Павло Попов // Вісник АН УРСР. 1947. № 2. С. 50. В архіві також знаходимо короткий схвальний відгук тодішнього проректора з наукової роботи ЛДУ Романа Волкова на цю працю М. Скорика (11.06.1947 р.) (ВР ЛННБ, ф. 9, спр. 562, арк. 8 зв., 11).

¹⁰⁶ НАНФ РФ ІМФЕ, ф. 8–к. 2 (Інститут українського фольклору АН УРСР, колекція Дмитра Яворницького), спр. 60. Архів фольклорних записів акад. Д. І. Яворницького. Т. 1. Українські думи і пісні. Упорядкував П. Лебідь. Провірив і опрацював М. М. Скорик, ст. наук. роб. відділу Ін[ституту] м[истецтвознавства], фольклору і етнографії Філіалу АН [УРСР] у Львові, 13.ІІІ.1945, Київ, 1940; Львів, 1945.

¹⁰⁷ Олійник-Шубравська М. Українські народні пісні... С. 11.

¹⁰⁸ Українські народні пісні, наспівані Д. Яворницьким: Пісні та думи з архіву вченого / [упоряд., вступ. стаття, приміт. та комент. М. М. Олійник-Шубравської]. Київ, 1990.

¹⁰⁹ Коваль-Фучило І. Філарет Колеса і його Відділ... С. 19.

¹¹⁰ Українські народні думи: у 5 т. Київ, 2009. Т. 1. Думи раннього козацького періоду / [упоряд. М. К. Дмитренко, Г. В. Довженок, С. Й. Грица].

¹¹¹ Скорик М. Передмова... С. 201–204.

¹¹² Герман З. Дослідження українського кобзарства Дмитром Яворницьким / Зоя Герман // Етнічна історія народів Європи. 2009. Вип. 29. С. 70–76; Герман З. Українська етнографія у

писали. Велика спадщина вченого не привертала в цей період увагу дослідників. Лише в працях з історії України можна було зустріти згадку про Д. Яворницького в збиранні й висвітленні запорізької старовини¹¹³. З цим категоричним твердженням, на наше глибоке переконання, аж ніяк не можна погодитись. Натомість, наголосимо, що українські фольклористи у 1940-х роках приділяли чимало уваги впорядкуванню та введенню у науковий обіг фольклорної спадщини Д. Яворницького. Щоправда, опублікувати підготовлені тоді матеріали не вдалося*.

Основну ж увагу, ще з другої половини 1944 р., М. Скорик зосередив на підготовці кількатомної праці “Бойківщина”, яка мала продовжити та підсумувати його дослідження міжвоєнного періоду, а, водночас, стати відповідником “Гуцульщини” Володимира Шухевича. Що це дослідження “має метою докладно висвітлити побут, світогляд і творчість бойків” стверджував і П. Попов¹¹⁴. Щоправда, в архівних документах 1944–1945 рр. не знаходимо докладніших відомостей про структуру “Бойківщини” М. Скорика. Одночасно з ним, як окрема тема, значилася праця “Орнамент бойківських писанок”¹¹⁵. Натомість, у тематичному плані на 1946 р. вказано тематику трьох частин запланованої монографії: допоміжні господарські заняття (збиральництво, мисливство та рибальство); усна народна творчість бойків (5 авт. арк.); орнамент бойківських писанок (3 авт. арк.) (дві останні як перехідні теми з минулого року)¹¹⁶. Варто відзначити, що у збережених в архіві матеріалах не вдалося виявити жодних згадок про обговорення якихось фрагментів цієї праці на семінарах або ж інших зборах науковців ЛВ ІМФЕ АН УРСР чи інших тогочасних народознавчих осередків Львова. А вже в тематичному плані ЛВ ІМФЕ АН УРСР на 1947 р. про монографію “Бойківщина” взагалі не згадано¹¹⁷. На основі цього І. Коваль-Фучило висловила припущення, що, очевидно, автор закінчив її у 1946 р. як позапланову¹¹⁸. Водночас, архівні та інші джерела дають можливість однозначно

творчості Д. І. Яворницького: автореф. дис. [...] канд. іст. наук: спец. 07.00.05 – етнологія / Зоя Герман. Київ, 2011; Герман З. П. Фольклорно-етнографічні матеріали Д. І. Яворницького в наукових архівних фондах / Зоя Герман // Гілея. 2010. Вип. 36. С. 105–109; та ін.

¹¹³ Герман З. Історіографія дослідження етнографічної спадщини Д. Яворницького / Зоя Герман // Гілея. 2010. Вип. 39. С. 139.

* З-поміж нечисленних праць того періоду, що були присвячені науковій спадщині Д. Яворницького, згадаємо хоча би доповідь Павла Павлія на тему “Фольклористичні архіви В. Г. Кравченка і Д. І. Яворницького”, виголошену 18 червня 1946 р. на засіданні відділу слов'янського фольклору ІМФЕ АН УРСР (Попов П. Дослідження фольклору... С. 48).

¹¹⁴ Попов П. Дослідження фольклору... С. 48.

¹¹⁵ Архів ІН, ф. ДЕМ, оп. 1а, спр. 4, арк. 2 зв.; спр. 7, арк. 1; ВР ЛННБ, ф. 9, спр. 562, арк. 8 зв.; Дем'ян Г. Михайло Скорик. С. 237.

¹¹⁶ Архів ІН, ф. ДЕМ, оп. 1а, спр. 7, арк. 2.

¹¹⁷ Там само. Арк. 4.

¹¹⁸ Коваль-Фучило І. Філарет Колесса і його Відділ... С. 19.

ствердити, що її підготовка тривала і в 1947 р. (як позапланова тема¹¹⁹), проте вона так і не була завершена у повному обсязі. Винятком є лише розвідка “Орнамент бойківських писанок”, рукопис якої, обсягом 60 сторінок, значиться як завершений у списку праць М. Скорика, станом на вересень 1947 р.¹²⁰ Щоправда, подальша його доля нам невідома. Основна ж частина підготовлених матеріалів до цього комплексного історико-етнографічного дослідження, очевидно, була втрачена у жовтні 1947 р. під час арешту вченого.

29 грудня 1945 р. на науковій сесії з нагоди 50-річного ювілею Етнографічного музею АН УРСР М. Скорик виголосив дві доповіді. Перша з них була присвячена орнаменту українських писанок. Учений підготував цю працю (обсяг – 11 сторінок (0,5 авт. арк.), 40 ілюстрацій) у 1945 р. на замовлення Українського товариства зв’язку з закордоном*. Того ж року її нібито опублікували в якомусь виданні цієї організації в Нью-Йорку¹²¹. У другій доповіді М. Скорика (“Обласні музеї на території Західної України”) та виступі співробітниці Етнографічного музею Євгенії Овсієнко (“З питань музейницької праці”) було описано розвиток музейної справи на теренах західних областей України з особливою увагою до проблеми збору етнографічних матеріалів. За результатами конференції планували опублікувати окремий збірник, проте цей задум реалізувати не вдалося¹²².

Також М. Скорик підготував цінний нарис “Матеріали до генезису народного орнаменту”, який став своєрідним підсумком його багаторічних наукових пошуків у цій ділянці. У травні 1946 р. учений виступив у Києві на науковій сесії АН УРСР із відповідною доповіддю¹²³. Того ж року машинописний варіант праці (32 сторінки та 150 ілюстрацій) передали в архів до Києва¹²⁴.

А вже 27 травня 1946 р., на спільному засіданні ЛВ ІМФЕ АН УРСР, Етнографічного музею та кількох киян з ІМФЕ АН УРСР, М. Скорик із відомим

¹¹⁹ Скорик М. Работа Львовского отдела Института искусствоведения, фольклора и этнографии АН УССР в 1947 г. / Михаил Скорик // Советская этнография (далі – СЭ). 1947. № 3. С. 159.

¹²⁰ ВР ЛННБ, ф. 9, спр. 562, арк. 14.

* Утворене в 1926 р. об’єднання установ, підприємств, мистецьких груп та окремих діячів УРСР із метою популяризації культури різних народів на теренах України та української культури за кордоном. На практиці воно сприяло просуванню радянської пропагандистської політики за кордоном. У 1959 р. на його основі створено Українське товариство дружби і культурного зв’язку з зарубіжними країнами.

¹²¹ Архів ІН, ф. ДЕМ, оп. 1а, спр. 4, арк. 20–20 зв., 86; ВР ЛННБ, ф. 9, спр. 562, арк. 8 зв., 14; Колесса Ф. Обнова... С. 48, 207.

¹²² Архів ІН, ф. ДЕМ, оп. 1а, спр. 4, арк. 85–88; ВР ЛННБ, ф. 9, спр. 562, арк. 8 зв.; Колесса Ф. Обнова... С. 48–49, 194–195, 207. У пізнішому списку праць М. Скорика друга розвідка значиться під назвою “Огляд розвитку обласних етнографічних музеїв Зах[ідних] обл[астей] УРСР” (ВР ЛННБ, ф. 9, спр. 562, арк. 14 зв.). Щоправда, подальша доля її рукопису (обсягом 12 сторінок) невідома.

¹²³ ВР ЛННБ, ф. 9, спр. 562, арк. 8 зв., 14 зв.; Дем’ян Г. Михайло Скорик. С. 235.

¹²⁴ НАНФ РФ ІМФЕ, ф. 14–2, спр. 206. Матеріали до генезису народного орнаменту, 1946 р., 33 арк. Серед архівних матеріалів знаходимо ґрунтовну схвальну рецензія на неї львівського археолога Івана Старчука (датована квітнем 1947 р.) (ВР ЛННБ, ф. 9, спр. 562, арк. 10).

львівським народознавцем Іриною Гургулою представили проекти п'ятирічних планів проблематики науково-дослідних робіт обох львівських народознавчих осередків. Гості з Києва, загалом, позитивно оцінили підготовлений М. Скориком план роботи ЛВ ІМФЕ АН УРСР, проте наголосили на доцільності розробки таких тем, як робітничий побут Бориславсько-Дрогобицького басейну, побут міста (для цього пропонували перевести сюди Ярослава Дашкевича), радянський фольклор і “фольклор Великої Вітчизняної Війни”, музичний фольклор, гуцульське народне мистецтво та сучасне радянське мистецтво. Особливу увагу пропонували приділити дослідженню Закарпаття, вказали на велике значення альбомів пам'яток матеріальної культури, радили вислати експедицію слідами партизанського загону Сидора Ковпака для збирання відповідних фольклорних матеріалів. Водночас, розроблений І. Гургулою план проблематики науково-дослідної роботи Етнографічного музею, загалом, схвалили. На цьому засіданні підняли також важливе питання про необхідність ввести до штату працівників ЛВ ІМФЕ АН УРСР посаду вченого секретаря, позаяк уже майже два роки ці обов'язки безоплатно виконував М. Скорик¹²⁵. Щоправда, активні дискусії стосовно проблематики науково-дослідної роботи ЛВ ІМФЕ АН УРСР тривали й восени 1946 р., після одержання листа заступника директора ІМФЕ АН УРСР, фольклориста Федора Лаврова від 24 вересня 1946 р. Внесення змін у план доручили М. Скоріку¹²⁶.

Результати травневого засідання та пізніших дискусій суттєво вплинули на проблематику наукових досліджень львівських народознавців упродовж кількох наступних років. Так, відповідно до висловлених зауважень, уже в листопаді 1946 р. співробітники ЛВ ІМФЕ АН УРСР розпочали підготовку колективного дослідження “Побут робітників Бориславського басейну в минулому і сучасному”. Його внесли до плану роботи народознавчого осередку на 1947 р. До складу авторського колективу ввійшли М. Скорик (керівник) і молодий дослідник Олексій Дей¹²⁷. Перший співавтор мав досліджувати період до встановлення радянської влади, а другий – сучасний період. Первісно цю працю задумували як “фольклорно-етнографічний збірник з коротким нарисом про бориславський басейн, взагалі витворення робітничого класу, початки промисл[ового] виробу виключно ропи і воску, і т. д.”¹²⁸.

Уже восени 1946 р. О. Дей зібрав значний газетний матеріал, а весною 1947 р. планував провести відповідні польові дослідження¹²⁹. 23 квітня 1947 р., на нараді співробітників ЛВ ІМФЕ АН УРСР, М. Скорик представив перші результати своїх студій із вказаної теми. Зокрема, він зробив огляд опрацьованої наукової та художньої літератури про економічний розвиток Бориславського басейну та

¹²⁵ Архів ІН, ф. ДЕМ, оп. 1а, спр. 4, арк. 24–24а.

¹²⁶ Там само. Арк. 27, 28.

¹²⁷ Там само. Спр. 7, арк. 4.

¹²⁸ Там само. Спр. 4, арк. 110.

¹²⁹ Там само. Арк. 110, 118.

побут місцевих робітників до 1939 р., а також місцеві робітничі пісні¹³⁰. Десять у середині 1947 р. до авторського колективу приєднався науковий співробітник ЛВ ІМФЕ АН УРСР, а за сумісництвом в. о. завкафедри класичної філології ЛДУ, В. Пастущин. Між ними були поділені окремі частини цього дослідження, загальним обсягом 12 авт. арк. Щоправда, як дізнаємось з офіційного звіту про роботу ІМФЕ АН УРСР у 1947 р., “розділи перших двох авторів написані, але в зв’язку з увільненням з Інституту основного автора – Н. М. Скорика (М. М. Скорика. – *І. Г.*), робота виконана на 50%”¹³¹. Про обставини “увільнення” Михайла Михайловича з інституту згадаємо нижче, тут же зазначимо, що, як свідчать архівні матеріали¹³² і твердження Г. Дем’яна¹³³ (очевидно, на основі спогадів самого М. Скорика), він усе-таки провів чималу пошукову роботу в цьому напрямі, проте саме дослідження так і не завершив, а тому його результати не були введені до наукового обігу. З 1948 р. В. Пастущин продовжив розробку цієї теми як індивідуальної. У підсумку, в 1954 р. він захистив кандидатську дисертацію на тему “Побут робітників Бориславського нафтового району (1815–1953 рр.)”¹³⁴.

27 грудня 1946 р. на спеціальному засіданні ЛВ ІМФЕ АН УРСР та Етнографічного музею, присвяченому двадцяти роковинам від дня смерті відомого українського народознавця академіка Володимира Гнатюка, було виголошено доповіді М. Скорика (“Про життя й наукову діяльність В. Гнатюка”) та Ф. Колесси (“Спогади про студентські часи і наукову діяльність В. М. Гнатюка”). Тоді ж було створено спеціальну комісію у складі семи співробітників ЛВ ІМФЕ АН УРСР (серед них і М. Скорика), яка мала займатися вшануванням пам’яті В. Гнатюка (збором відомостей про його життя та наукову діяльність, підготовкою до друку останнього тому його “Коломийок”*, упорядкуванням могили вченого на Личаківському кладовищі у Львові, клопотанням про перейменування його іменем однієї з львівських вулиць)¹³⁵.

¹³⁰ Архів ІН, ф. ДЕМ, оп. 1а, спр. 4, арк. 118.

¹³¹ Історія Національної академії наук України, 1946–1950. Київ, 2008. Ч. 1. Документи і матеріали. С. 209.

¹³² У списку праць ученого станом на вересень 1947 р. значиться і дослідження “Побут робітників Бориславського басейну”, навпроти якого стоїть примітка “В обробці, Львів, 1947 р.” (ВР ЛННБ, ф. 9, спр. 562, арк. 14).

¹³³ Дем’ян Г. Михайло Скорик. С. 238.

¹³⁴ Гілевич І. Життєвий і науковий шлях етнолога, історика та мовознавця Василя Пастущина (1889–1958) / Ігор Гілевич // Вісник Львівського університету. Серія історична. 2013. Вип. 49. С. 267–269.

* Над підготовкою четвертого тому “Коломийок” В. Гнатюка працював співробітник ЛВ ІМФЕ АН УРСР Богдан Заклинський, але він невдовзі помер так і не завершивши це дослідження (Попов П. М. Дослідження фольклору... С. 48).

¹³⁵ Архів ІН, ф. ДЕМ, оп. 1 а, спр. 4, арк. 29. Подальша доля рукопису цієї праці М. Скорика невідома.

Водночас, М. Скорика залучали до збору матеріалів для деяких колективних праць. Насамперед, мова йде про запланований збірник радянського фольклору західних областей України (осінь 1944 р.), два томи якого мали бути присвячені революційному фольклору до приходу на ці терени радянської влади та фольклору часів т. зв. Великої вітчизняної війни (обсягом відповідно 12 та 8 авт. арк.). Керівником проекту був Ф. Колесса, якому доручили підготувати вступні статті до обох томів. Для цього збірника М. Скорик фіксував матеріали на Сколівщині¹³⁶. У тематичному плані ЛВ ІМФЕ АН УРСР на 1947 р., відповідно до рекомендацій київських колег, до цього дослідження внесено суттєве доповнення – М. Скорика доручили підготувати до другого тому окремих розділ “Двічі герой Радянського Союзу генерал-майор Ковпак у фольклорі Західних областей УРСР”¹³⁷. Уже до вересня того ж року вчений підготував відповідний розділ, обсягом 52 машинописні сторінки¹³⁸. Проте згаданий двотомник так і не опублікували.

У післявоєнні роки в рукописні фонди ІМФЕ АН УРСР було передано два примірники дослідження М. Скорика “Семен Палій – білоцерківський полковник”, датовані 1922–1923 рр. Першим туди, ще в 1947 р., потрапив машинописний варіант¹³⁹. Натомість рукописний примірник передали до Києва 31 березня 1949 р. напередодні ліквідації ЛВ ІМФЕ АН УРСР¹⁴⁰. Цікаво, що у тогочасній офіційній документації ЛВ ІМФЕ АН УРСР та історичного факультету ЛДУ не знаходимо жодної згадки про те, щоб учений продовжував свої студії у цій ділянці. Винятком є лише рецензія Ф. Колесси на фольклорно-етнографічні студії

¹³⁶ Архів ІН, ф. ДЕМ, оп. 1а, спр. 4, арк. 110; спр. 7, арк. 2; Архів ЛНУ ім. І. Франка, ф. Р-119, оп. 1 о/с, спр. 728, арк. 23–24; *Колесса Ф.* Обнова... С. 37, 39–40, 73, 78, 112, 116. Натомість в інших районах тогочасних Львівської, Дрогобицької та Волинської областей відповідні тексти збирали Василь Пастущин (Стрийщина), Калістрат Добрянський (околиці Старого Самбора), кореспонденти учитель Іван Чабан (Сокаль) та Гонтар (в околицях Луцька). Частково до збирацької роботи залучали і студентів-філологів. Варто зазначити, що саме тематика про фольклор періоду німецько-радянської війни наприкінці воєнного періоду та у перші післявоєнні роки з ідеологічних причин перебувала у центрі наукових зацікавлень українських та російських фольклористів (*Гершкович Б.* Совещание по вопросам собирания, изучения и издания фольклора Великой Отечественной войны / Б. Гершкович, В. Крупянская, В. Соколова // СЭ. 1948. № 2. С. 208–216; *Грица С.* Філарет Михайлович Колесса / Софія Грица. Київ, 1962. С. 101–102; *Кирчів Р.* Двадцять століття в українському фольклорі / Роман Кирчів. Львів, 2010. С. 281–291; *Левин М.* Полевые исследования Института этнографии в 1945 г. / М. Г. Левин // СЭ. 1946. № 1. С. 237–238; *Попов П.* Дослідження фольклору... С. 45–46; *Рабинович М.* Институт этнографии в годы Великой Отечественной войны / Михаил Рабинович // СЭ. 1946. № 1. С. 234).

¹³⁷ Архів ІН, ф. ДЕМ, оп. 1а, спр. 4, арк. 110; спр. 7, арк. 4; *Скорик М.* Работа Львовского отдела... С. 148–149.

¹³⁸ ВР ЛННБ, ф. 9, спр. 562, арк. 14 зв.

¹³⁹ НАНФ РФ ІМФЕ, ф. 14–2, спр. 20а, арк. 1–129. До нього додано рецензію І. Крип’якевича (від 30.05.1941 р.) (Там само. Арк. 131–132) та колишнього декана історичного факультету Володимира Горбатюка (від 15.04.1947 р.) (Там само. Арк. 130).

¹⁴⁰ НАНФ РФ ІМФЕ, ф. 34 (Львівський філіал Інституту українського фольклору АН УРСР), спр. 1. Скорик М. Семен Палій – білоцерківський полковник, 1922–1923 рр., 150 арк.

М. Скорика (серпень 1946 р.), у якій наявне одиначне свідчення про те, що у перші повоєнні роки він працював також над темою “Семен Палій в українському фольклорі”¹⁴¹. На те, що передані до Києва рукописний і машинописний варіанти дослідження М. Скорика були дещо перероблені в 1945–1946 рр., “відповідно до тодішніх вимог радянської історичної науки”, вказував Г. Дем’ян¹⁴². Водночас, у загалом позитивному відгуку колишнього декана історичного факультету ЛДУ Володимира Горбатюка на цю працю Михайла Михайловича, знаходимо твердження про необхідність доопрацювання дослідження на основі марксистсько-ленінської методології та зі залученням найновішої на той час наукової літератури. Тож, зважаючи на твердження Г. Дем’яна та В. Горбатюка, можемо припустити, що готуючи у 1945–1946 рр. машинопис своєї давнішої праці, М. Скорик у її текст вніс мінімальні правки, відповідно до традицій радянської історичної науки (зокрема, очевидно, зробив дещо більший наголос на класову боротьбу), але цих змін було явно недостатньо, щоб вказана монографія змогла тоді побачити світ.

Упродовж праці в інституті М. Скорик був постійним учасником засідань наукового семінару не лише ЛВ ІМФЕ АН УРСР, а й Етнографічного музею, активно долучався до обговорення численних наукових праць з етнографії та фольклористики¹⁴³. Натомість масштаби його збирацької роботи упродовж 1944–1947 рр., силою різних обставин, були незначними, стосувалися, очевидно, його досліджень про традиційну культуру бойків і т. зв. радянський фольклор, а, водночас, обмежувалися, насамперед, теренами Сколівщини та інших сусідніх районів Бойківщини.

У цей період учений проводив і активну громадську роботу: працював у комітеті з організації парку української культури у Львові, а також, відповідно до тодішніх вимог, публікував повідомлення у місцевій пресі та стінгазетах ЛВ ІМФЕ АН УРСР, виголошував доповіді на мітингах, відвідував вечірній університет марксизму-ленінізму та внутрішній ідеологічний семінар ЛВ ІМФЕ АН УРСР¹⁴⁴.

Також М. Скорик продовжував піклуватися Самбірським історико-краєзнавчим музеєм (утворений у 1939 р. на основі музею товариства “Бойківщина” з прилученням експонатів із ліквідованого “Польського музею Самбірської землі”). Проте, після відновлення радянської влади у 1944 р., цей музей переживав дуже складні часи. 4 листопада того ж року вивезли до Сибіру його директора І. Филипчака, де він через рік загинув. У 1954 р. установу

¹⁴¹ ВР ЛННБ, ф. 9, спр. 562, арк. 8 зв.

¹⁴² Дем’ян Г. Михайло Скорик. С. 229.

¹⁴³ Архів ІН, ф. ДЕМ, оп. 1а, спр. 4, 127 арк.

¹⁴⁴ Архів ІН, ф. ДЕМ, оп. 1а, спр. 4, арк. 3, 6–11, 21, 23; ВР ЛННБ, ф. 9, спр. 562, арк. 2; ДАЛО, ф. Р-119, оп. 17, спр. 9, арк. 7, 10 зв.; оп. 20, спр. 18, арк. 14.

розформували. Лише трохи більше трьох тисяч із 37 тис. експонатів передали музеям Дрогобича, Львова та Стрия, решту знищили або розграбували під “керівництвом” тодішнього директора музею Міронічева¹⁴⁵.

Після смерті Ф. Колесси (3 березня 1947 р.), директор ІМФЕ АН УРСР Максим Рильський призначив М. Скорика в. о. керівника Львівського відділення цього інституту¹⁴⁶. Це був особливо складний період в історії установи, у колективі ширились чутки про її швидку ліквідацію. М. Скорик доклав чимало зусиль не лише для нормалізації науково-дослідної роботи народознавчого осередку, покращення внутрішньої атмосфери, а й для подальшого фахового зростання співробітників ЛВ ІМФЕ АН УРСР. Упродовж 21 березня – 26 квітня 1947 р. з власної ініціативи він прочитав курс лекцій з історії загальної етнології, які систематично відвідували більше 20 осіб – науковці ЛВ ІМФЕ АН УРСР та Етнографічного музею, а також аспірант кафедри фольклору й етнографії ЛДУ Ярослав Шуст¹⁴⁷.

У березні 1947 р. Михайла Михайловича також призначили в. о. завідувача кафедри фольклору й етнографії. Щоправда, у звіті філологічного факультету за 1946/1947 н. р. про цю кафедру немає жодної згадки. Тут знаходимо лише

¹⁴⁵ Горняткевич В. Музей “Бойківщина”... С. 19–20; Дем’ян Г. Михайло Скорик. С. 237; Куб’як К. Таким пам’ятаємо музей / Кость Куб’як // Самбірські вісті. 1993. Липень. С. 15; Семчишин В. Експонати для музею “Бойківщина” / Василь Семчишин // Там само. С. 7; Семчишин В. Сторінки історії товариства... С. 3, 5.

¹⁴⁶ ВР ЛННБ, ф. 9, спр. 562, арк. 2 зв.; Дем’ян Г. Михайло Скорик. С. 237–238.

¹⁴⁷ Архів ІН, ф. ДЕМ, оп. 1а, спр. 4, арк. 111, 113–117, 119; Дем’ян Г. Михайло Скорик. С. 238. Скорик М. Работа Львовского отдела... С. 159. Зважаючи на значний науковий інтерес для історії тогочасної народознавчої науки, подаємо тематику прочитаних лекцій: “Ціль і завдання етнографії. Означення етнографії. Місце етнографії в системі історичних наук. Етнографія й фольклор” (21 березня); “Методи етнографічних досліджень. Критика етнографічних джерел, інтерпретація. Етнографічні відомості в античному світі” (28 березня); “Етнографічні відомості в античному світі (продовження). Етнографічні знання в середніх віках. Перші проби історичних узагальнень на базі етнографічних матеріалів (орієнталістична школа), Лафіто, де Брос, Матескіс, Вольтер, Кондорсе, Фергюсон, Шіллер, Форстер, Шамісо” (4 квітня); “Розвиток етнографічної науки в XIX і XX ст. Школа братів Гріммів, Конт, Спенсер, еволюційна школа, Бастіан, Дарвін, Бахофен, Теллер, Морган, Макленан, Маркс, Енгельс про Моргана, Антиморганізм (Отарке, Вестемарк, Гроссе). Етнографічні проблеми в працях Маркса, Енгельса” (11 квітня); “Криза етнографії в епоху імперіалізму, Ратцель (культурні циклі), Школа культурних кругів, Фробеніус, Гребнер, Шмідт, Ленг, Кінг, Фрезер, Ріверс, Леві-Брюль. Етнографія дореволюційної Росії до XVIII ст.; XIX ст. – Шренк, Кастрен, географічне товариство, експедиції, журнали, Міклухо-Маклай, народницька школа в етнографії, Богораз-Тан, Волков, Клеменс, Йохельсон, Ядринцев, Штернберг, Харузин, Ковалевський, Анучін, краєзнавчі товариства, етнографічні музеї, та продовження їх діяльності в Радянському Союзі” (18 квітня); “Фольклор Росії – міфологічна школа, Афанасієв, Метереологічна теорія, Буслаєв, Міллер, Бенфей (теорія запозичувань), антропологічна теорія (Тейлор, Ленк), психологічна школа, Фрайдес, Весоловський, Фінська історико-етнографічна школа, Науман. Етнографія в СРСР – вплив жовтневої революції на етнографію в СРСР, конференція етнографів з 1929 р., археологічно-етнографічна нарада 1932 р., Ленін – Сталін про етнографічні науки, радянський фольклор” (26 квітня).

відомості, що найбільш системно на факультеті працювали два гуртки: лінгвістичний і фольклорно-етнографічний під керівництвом, відповідно, Євгена Кротевича та М. Скорика. Водночас, тут були висловлені й певні зауваження до їхньої роботи: “тематика і цикл гуртків обмежувалась більш питаннями навчальної програми. Можливості крайознавчої лінії в роботі гуртків шкодила відсутність потрібної матеріальної бази (потрібний фонограф та ін.). Цим і пояснюється недостатний науковий рівень більшості розроблених на гуртках тем: [...] “Сторіччя з дня народження Миклухо-Маклая”, “Про радянську етнографію”, “Народні казки” (фольклорно-етнографічний гурток)”¹⁴⁸.

Однією з останніх розвідок М. Скорика у період його праці в університеті та ЛВ ІМФЕ АН УРСР була невелика стаття “Огляд наукової діяльності акад. Філарета Колесси” (1947 р.), яку планували вмістити до опублікованого того ж року збірника наукових праць ІМФЕ АН УРСР, проте вона туди так і не ввійшла¹⁴⁹. Це можемо пояснити такими причинами: по-перше, того ж року Філарету Михайловичу були присвячені спеціальні публікації кількох київських фольклористів¹⁵⁰; по-друге, стаття львівського дослідника була написана не зовсім із тих позицій, яких вимагала офіційна цензура; по-третє, невдовзі після смерті Ф. Колесси, на адресу цього видатного народознавця почали звучати звинувачення у націоналізмі¹⁵¹.

Натомість останньою опублікованою у цей період працею М. Скорика стало невелике, але дуже інформативне повідомлення на сторінках провідного радянського спеціалізованого часопису “Советская этнография”, яке побачило світ восени 1947 р. Це був річний звіт про роботу ЛВ ІМФЕ АН УРСР у 1947 р., в якому автор коротко проінформував наукову спільноту про основні напрями та результати науково-дослідної діяльності трьох секторів цього народознавчого осередку: мистецтвознавства (складання бібліографічних покажчиків статей про мистецтво західних областей УРСР і бібліографічного словника радянських художників цього ж регіону); усного та музичного фольклору (двотомник про радянський фольклор західних областей УРСР; розшифровування текстів і мелодій з фонографічних валиків Осипа Роздольського) та етнографії (“Атлас матеріальної культури західних областей УРСР” (під керівництвом Романа

¹⁴⁸ ДАЛО, ф. Р-119, оп. 20, спр. 18. Звіт про роботу факультету в 1946/1947 н. р., арк. 10.

¹⁴⁹ Мистецтво, фольклор, етнографія / [відп. ред. М. Т. Рильський]. Київ, 1947 [Наукові записки ІМФЕ АН УРСР; Т. I–II]. Рукопис цієї праці сьогодні зберігається в архіві (НАНФ РФ ІМФЕ, ф. 14–2, спр. 203. *Скорик М.* Огляд наукової діяльності акад. Філарета Колесси, 1947 р., 3 арк.). Щоправда, ця розвідка відсутня у списку опублікованих та рукописних праць М. Скорика станом на 5 вересня 1947 р. (ВР ЛННБ, ф. 9, спр. 562, арк. 14).

¹⁵⁰ *Лавров Ф.* Пам’яті видатного вченого-фольклориста і етнографа Ф. М. Колесси / Ф. Лавров, П. Павлій // Вісник АН УРСР. 1947. № 3. С. 6–12; *Плісецький М.* Фольклористичні праці Філарета Колесси / Марко Плісецький // Вітчизна. Київ, 1947. № 3. С. 149–156.

¹⁵¹ *Колесса Ф.* Обнова... С. 152–153; *Скуратівський В.* “Це ж наша перша дитина!”. З неопублікованої спадщини Максима Рильського / Василь Скуратівський // Народна творчість та етнографія (далі – НТЕ). 1993. № 2. С. 56–57.

Гарасимчука); побут робітників Бориславського басейну в минулому та сучасності; побут ремісників Старосамбірщини (К. Добрянський), одяг західних областей УРСР (В. Пастущин), а також позапланові дослідження “Слов’янські взаємовпливи у розвитку матеріальної культури Полісся та сучасна матеріальна культура Полісся” (Р. Гарасимчук) і “Монографія Бойківщина” (М. Скорик)¹⁵².

Упродовж кількох десятиріч ця невелика розвідка була основним опублікованим джерелом інформації про діяльність ЛВ ІМФЕ АН УРСР у перші повоєнні роки. Лише в 2011 р., стараннями І. Коваль-Фучило, світ побачила значно докладніша праця Ф. Колесси “Обнова української етнографії й фольклористики на Західних областях УРСР”¹⁵³, в якій представлено діяльність трьох тодішніх народознавчих осередків Львова (ЛВ ІУФ АН УРСР (з 1944 р. – ЛВ ІМФЕ АН УРСР), Етнографічного музею та кафедри фольклору й етнографії ЛДУ) у 1939–1941 та 1944–1946 рр. Філарет Михайлович підготував її ще весною 1946 р. для московського часопису “Советский фольклор”, проте, з ідеологічних міркувань, тоді її так і не опублікували.

3 червня 1947 р. М. Скорик написав заяву на ім’я ректора Львівського університету з проханням перевести його на півставки в. о. доцента кафедри фольклору й етнографії, позаяк тоді основне місце його праці було в ЛВ ІМФЕ АН УРСР на посадах старшого наукового співробітника та в. о. керівника відділу¹⁵⁴. Це прохання було задоволено наказом ректора від 15 липня того ж року¹⁵⁵. У першому семестрі 1947/1948 н. р. М. Скорик читав навчальний курс з українського фольклору для студентів першого курсу філологічного факультету¹⁵⁶.

У народознавця було ще чимало наукових ідей і напрацювань, проте на перешкоді завершенню значної частини з уже згаданих праць та реалізації інших творчих задумів ученого став його арешт із політичних мотивів.

Спершу ще наприкінці травня 1947 р., за розповсюдження антирадянських листівок, у числі 12 учнів 9 класу середньої школи № 8 заарештували його сина Володимира, якого, невдовзі, засудили до десяти років концтаборів. Ув’язнення юнак відбував у таборах Мордовії та Казахстану¹⁵⁷.

¹⁵² Скорик М. Работа Львовского отдела... С. 158–159. Про окремі з цих досліджень докладніше див. Гілевич І. Українська етнографічна наука у першому повоєнному десятилітті та польові дослідження Полісся / Ігор Гілевич // Вісник Львівського університету. Серія історична. 2008. Вип. 43. С. 41, 43–45.

¹⁵³ Колесса Ф. Обнова... 239 с. У додатках цієї книги була передрукована й стаття М. Скорика (Скорик М. Работа Львовского отдела Института искусствоведения, фольклора и этнографии АН УССР в 1947 г. / Михайло Скорик // Колесса Ф. Обнова... С. 197–200).

¹⁵⁴ Архів ЛНУ ім. І. Франка, ф. Р-119, оп. 1 о/с, спр. 1389, арк. 22.

¹⁵⁵ Там само. Арк. 23.

¹⁵⁶ Там само. Арк. 24.

¹⁵⁷ Скорик В. Війна дитячими очима. С. 280–281; Спогади В. Скорика; Франко П. Нескорене юнацтво / Петро Франко. Львів, 2007. С. 423.

А в ніч із 20 на 21 жовтня 1947 р. заарештували Михайла Михайловича разом з дружиною Марією-Соломією (працювала учителем хімії у школі) та сином Мирославом. Сім'ю вивезли на заслання до м. Анжеро-Судженська Кемеровської області Росії (одного з центрів вуглевидобувної промисловості Кузбасу). Невдовзі після арешту, ту частину будинку, в якій проживали Скорика, зайняла сім'я якогось кадебіста, а значну кількість рукописів ученого та інші сімейні документи й фото знищили¹⁵⁸.

24 жовтня 1947 р. один із заступників декана філологічного факультету подав рапорт ректору університету І. Белякевичу з клопотанням звільнити М. Скорика з 22 жовтня 1947 р. “у зв'язку з виїздом з м. Львова”¹⁵⁹. А вже 27 жовтня наказом ректора № 330, заднім числом (22 жовтня 1947 р.), його було звільнено з посади в. о. доцента кафедри фольклору й етнографії¹⁶⁰.

Перебуваючи на засланні, народознавець був змушений спершу працювати сторожем цегляного заводу та касиром у лазні, проте вже через кілька місяців йому вдалося працевлаштуватися учителем німецької мови у вечірній середній школі робітничої молоді¹⁶¹. У 1954 р. на волю вийшов син М. Скорика Володимир, який, невдовзі, приїхав до сім'ї в Анжеро-Судженськ. Там він закінчив школу робітничої молоді та, з відзнакою, хіміко-фармацевтичний технікум¹⁶².

Відзначимо, що у цьому місті в статусі спецпоселенців перебувало багато інших родин української інтелігенції, переважно зі Львова. Її представником був і молодий лікар Богдан Надрага, у пізніших спогадах якого знаходимо цікаву згадку про родину Скориків: “Дуже милими були Михайло Скорик з дружиною Соломією. Деякий час вони проживали на моїй педіатричній дільниці, і я лікував їх сина Мирослава. Михайло Михайлович дуже цікаво розповідав про працю в Самборі, учительську семінарію, де був директором, товариство “Бойківщина”, етнографічні краєзнавчі дослідження. [...] Його дружина Соломія згадувала про свою тету Соломію Крушельницьку, батька Володимира Охримовича та багатьох давніх знайомих. Особливо урочисто ми святкували іменини глави сім'ї. [...] Відомий етнограф та історик продавав квитки в міській лазні, а його жінка викладала хімію у медінституті”¹⁶³.

У 1955 р., в умовах десталінізації, син М. Скорика – Мирослав – повернувся до Львова та поселився у родини Біганських (родичів по материнській лінії), але згодом йому вдалося повернути батьківську хату. Того ж року він успішно склав вступні іспити на перший курс Львівської державної консерваторії ім. М. Лисенка по класу композиції (незважаючи на те, що у нього за плечима

¹⁵⁸ *Дем'ян Г.* Михайло Скорик. С. 229; Спогади В. Скорика.

¹⁵⁹ Архів ЛНУ ім. І. Франка, ф. Р-119, оп. 1 о/с, спр. 1389, арк. 26.

¹⁶⁰ Там само. Арк. 27.

¹⁶¹ ВР ЛННБ, ф. 9, спр. 562, арк. 4; *Дем'ян Г.* Михайло Скорик. С. 238; *Скорик В.* Війна дитячими очима. С. 281; Спогади М. Скорика.

¹⁶² *Скорик В. М.* Завод і я. С. 92; *Тарнавський Л.* Родовід Савчинських. С. 190.

¹⁶³ *Надрага Б. О.* Спогади про родину. С. 584.

була лише Анжеро-Судженська музична школа-семирічка). А вже через десятиліття син репресованого вченого, завдяки своєму таланту та наполегливій праці, зумів заслужено посісти місце серед когорти найталановитіших українських композиторів¹⁶⁴.

У 1957 р. сім'я Скориків повернулася на Батьківщину. Проте, не маючи можливості замешкати у Львові, вони поселилися у с. Дубині на Сколівщині, де у родинній віллі “Незабудька” проживала Олена Охримович. Тут вони оформили пенсію. М. Скорик розводив пантарки, вирощував спаржу, займався квітникарством¹⁶⁵.

Натомість його син Володимир, пропрацювавши півтора року на хіміко-фармацевтичному заводі у Воронежі, зі значними труднощами поселився у Львові, закінчив вечірнє відділення Львівського політехнічного інституту, працював інженером на хімфармзаводі, керував науково-дослідною лабораторією, оформив низку раціоналізаторських винаходів. У 1990–1994 рр. він був депутатом Львівської міської ради першого демократичного скликання. У 2005 р. вийшов на пенсію, проживає у Львові в старому родинному будинку¹⁶⁶.

М. Скорик постійно стежив за громадським і культурно-освітнім життям краю та намагався, на скільки дозволяли обставини, долучатися до нього. Щоправда, стримуючим чинником завжди був страх того, щоб його діяльність не зашкодила кар'єрі наймолодшого сина Мирослава¹⁶⁷. Проте, як з цього приводу стверджував Г. Дем'ян, “його часто можна було зустріти в товаристві молодих, а то й досвідчених дослідників або в оточенні вчителів і учнів, з якими він щедро ділився своїми невичерпними знаннями з етнографії, музейництва, педагогіки, літератури, історії, краєзнавства... Затишний куточок у Дубині біля м. Сколе на Львівщині [...] добре знали і дослідники етнографічної історіографії, і мистецтвознавці, і тисячі звичайних шанувальників української культури”¹⁶⁸. Часто тут бував у батьків і син Мирослав¹⁶⁹.

Частково М. Скорик у цей період продовжував свої народознавчі студії. У 1972 р. він відредагував рукопис статті “Матеріали до генезису народного орнаменту” (скоротив, додав покликання на деякі публікації 1950–1960-х років, а художник Роман Біганський виконав 16 рисунків писанок). Г. Дем'ян стверджував, що машинописи повного і скороченого варіантів дослідження

¹⁶⁴ Булка Ю. Мирослав Скорик... С. 120–121; Кияновська Л. Мирослав Скорик... С. 4–5; Спогади В. Скорика; Спогади М. Скорика; Тарнавський Л. Родовід Савчинських. С. 192–193.

¹⁶⁵ Скорик В. Спогади... С. 36; Спогади В. Скорика.

¹⁶⁶ Скорик В. Завод і я. С. 92–96; Тарнавський Л. Родовід Савчинських. С. 190–191.

¹⁶⁷ Спогади В. Скорика.

¹⁶⁸ Дем'ян Г. Михайло Скорик. С. 239.

¹⁶⁹ Дем'ян Г. Зустріч з улюбленим композитором / Г. Дем'ян // Радянська Верховина (Сколе) (далі – РВ). 1973. № 112 (2880). 22 вересня. С. 4; Дем'ян Г. Під час моєї педагогічної роботи... / Г. Дем'ян // ЧП. 1988. № 111 (7933). 13 липня. С. 3.

зберігаються у НАНФ РФ ІМФЕ НАН України та його (Григорія Васильовича) особистому архіві¹⁷⁰, проте у київському архіві нам вдалося виявити лише повний варіант 1946 р.¹⁷¹

Втім, лише у 1980 р., стараннями Г. Дем'яна, цю статтю опублікували на сторінках варшавського часопису “Наша культура”¹⁷², а через вісім років і в провідному народознавчому журналі України “Народна творчість та етнографія”¹⁷³. У цьому дослідженні М. Скорик подав деякі власні спостереження про рослинний орнамент. Зокрема, на основі докладного аналізу значного джерельного матеріалу, він дійшов висновку, що орнаменти, які, за назвою, здаються тваринними (“куряті, качачі, гусяті, сорочині, зозулині, котяті лапки”, “качачі шийки”, “заячі вушка”, “баранячі роги”, “вовчі зуби”, “павуки”, “метелики”, “півнячі гребінчики” та ін.), насправді, майже завжди означають рослини, до того ж лікувальні. Іншими словами, назви відповідних орнаментів збігаються з народними назвами лікарських рослин, які й стали основою для виникнення відповідних зображень. При цьому, вчений висловив думку, що багато мотивів рослинного характеру потрапили на писанки саме завдяки їхнім лікувальним властивостям. Стосовно ж орнаментів, що їх попередні дослідники зараховували до групи предметно-побутових (“калиточка”, “гребінці”, “дзвони”, “сокирки”, “хрести”), то й тут докладний аналіз показав, що часто, насправді, це рослинні або геометричні мотиви. Окремо вчений проаналізував і групу мотивів, які є виразно рослинними як за назвою, так і за виглядом (“сосонка”, “барвінок”, “гвоздики”, “тополька”, “мак”, “дубове листя” та ін.). У підсумку, М. Скорик висловив припущення, що писанкарки, маючи готові давні солярні та геометрично-символічні знаки, на писанках-амулетах наближали їх до зрозуміліших форм. Відзначив він і той важливий факт, що “писали” обов’язково на сирих яйцях, щоб зберегти в них животворні сили, тоді як крашанки варили для споживання.

Важливим напрямом діяльності М. Скорика у цей період також було написання спогадів, адже доля подарувала йому унікальну можливість близько контактувати з багатьма відомими діячами української культури та науки кінця ХІХ – першої половини ХХ ст. У 1960 р. він, разом із дружиною Марією-Соломією, записали спогади про С. Крушельницьку в її рідної сестри – дев’яносторічної О. Охримович, яка наступного року померла. У 1970 р. уже Марія-Соломія написала власні спогади про цю видатну українську оперну співачку. Обидва ці

¹⁷⁰ Дем'ян Г. Михайло Скорик. С. 236.

¹⁷¹ НАНФ РФ ІМФЕ, ф. 14–2, спр. 20б, 33 арк.

¹⁷² Скорик М. З джерел писанкового орнаменту / Михайло Скорик // Наша культура (Варшава). 1980. № 3 (263). С. 11–12; № 4 (264). С. 4–5, 7.

¹⁷³ Скорик М. З джерел писанкового орнаменту / М. М. Скорик // НТЕ. 1988. № 4. С. 74–78. Згодом ця праця була перевидана ще раз (Скорик М. З джерел писанкового орнаменту / М. Скорик // Писанка. 1995. Ч. 1. С. 10–13).

матеріали згодом опублікували¹⁷⁴. Спогади подружжя Скориків про життєвий і творчий шлях В. Охримовича використала Вікторія Маланчук під час підготовки монографії про його етнографічні студії¹⁷⁵.

Саме у Дубині Г. Дем'ян записав цінні для українознавства спогади Михайла та Соломії Скориків про славетну українську співачку С. Крушельницьку, композиторів Ф. Колессу і Василя Барвінського, письменників Івана Франка, Олександра Олеся, Осипа Турянського, Дмитра Йосифовича, Василя Щурата, Андрія Чайковського, Ірину Вільде, художницю Олену Кульчицьку, відомого художника, організатора музею “Лемківщина” у Сяноку Льва Геца та ін. Ці матеріали зберігалися в особистому архіві Г. Дем'яна¹⁷⁶. Вони лише частково введені до наукового обігу в численних публікаціях записувача на сторінках періодичних видань¹⁷⁷. Щоправда, доля цих спогадів, які розглядаємо як важливу частину творчого спадку М. Скорика, зараз остаточно невідома, позаяк особистий архів Г. Дем'яна як за його життя, так і після смерті вченого весною 2013 р. був частково розпорошений*.

М. Скорик вів також активне листування з окремими вченими, митцями (зокрема, з Миколою Колесою) та громадськими діячами. Його епістолярна спадщина має значну наукову вартість, адже з неї можна почерпнути чимало цінної інформації про розвиток народознавчих та краєзнавчих студій у міжвоєнний

¹⁷⁴ Крушельницька-Охримович О. Все, що залишилося в пам'яті про Соломію / Олена Крушельницька-Охримович // Соломія Крушельницька. Спогади, матеріали, листування. У двох частинах / вступна стаття, упорядк. і примітки Михайла Головащенко. Київ, 1978. Ч. 1. Спогади. С. 49–68; Скорик М.-С. З раннього дитинства / Марія-Соломія Скорик // Там само. С. 155–159. Уміщені в цьому збірнику спогади О. Крушельницької-Охримович фактично складаються з двох окремих частин. Перша – відомості, записані подружжям Скориків у 1960 р., друга – спогади Олени Амвросіївни, опубліковані кількома роками раніше (Крушельницька-Охримович О. Три роки в подорожах з артисткою / Олена Крушельницька-Охримович // Славетна співачка. Львів, 1956. С. 41–46).

¹⁷⁵ Маланчук В. Етнографічна діяльність В. Ю. Охримовича / Вікторія Маланчук. Київ, 1972. С. 136.

¹⁷⁶ Дем'ян Г. Михайло Скорик. С. 234.

¹⁷⁷ Дем'ян Г. Підгір'я моє зелене... / Григорій Дем'ян // Жовтень. 1968. № 7. С. 102–105; № 8. С. 115–119; № 11. С. 139–141; 1969. № 1. С. 133–134; Дем'ян Г. Соломія Крушельницька на Сколівщині / Г. Дем'ян // РВ. 1973. № 109 (2877). 15 вересня. С. 4; Сенів Б. [Дем'ян Г.]. “Хлопський адвокат” / Б. Сенів // РВ. 1972. № 67 (2729). 3 червня. С. 4; та ін.

* Ще у радянський період Г. Дем'ян почав передавати окремі матеріали (насамперед збірки власних фольклорно-етнографічних записів) у рукописні фонди ІМФЕ АН УРСР (з 1976 р.), а також в особові фонди у відділах рукописів Інституту української мови ім. О. Потебні АН УРСР та Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника АН УРСР. Проте особовий фонд Г. Дем'яна у ВР ЛННБ і досі не впорядкований. Тож остаточно не можемо сказати, чи потрапили сюди спогади М. Скорика. Ще одна частина особистого архіву вченого була передана до архіву ІН НАН України, де також планується створити особовий фонд Г. Дем'яна, який, щоправда, ще не впорядкований. Саме сюди найближчим часом планується передати й ту частину особистого архіву народознавця, яка нині зберігається у його сім'ї.

і, частково, повоєнний періоди. Нині вхідна кореспонденція частково зберігається у Львові, в синів Мирослава та Володимира. Щоправда, вона ще й досі належним чином не опрацьована та не введена до наукового обігу.

У 1967 р. розпочалося листування Михайла Михайловича з Георгієм Машурою – ініціатором створення у другій половині 1950-х років та багаторічним керівником краєзнавчого музею при середній школі № 1 м. Самбора (на його основі в 1991 р. було відновлено етнографічний музей “Бойківщина” як філію Національного музею імені Андрея Шептицького у Львові). Учні місцевого краєзнавчого гуртка записали від М. Скорика чимало цікавої інформації з історії їхньої школи, відомості про багатьох визначних земляків. На особливу увагу заслуговує лист зі спогадами про історію середньої школи № 1 м. Самбора, який згодом було опубліковано¹⁷⁸.

Наприкінці 1960-х років Г. Дем’ян, готуючи статтю про музей “Бойківщина”, багато разів з цього приводу спілкувався з М. Скориком (єдиним живим на той момент співзасновником музею), але, бажаючи, щоб ці відомості мали характер історичного джерела, попросив ученого написати їх у відповідній послідовності своєю рукою. 24 липня 1968 р. М. Скорик надіслав ці спогади Г. Дем’яну¹⁷⁹. Останній спершу широко використав їх під час підготовки згаданої розвідки¹⁸⁰, а в 1988 р., уже в умовах “перебудови”, опублікував на сторінках районної преси, додавши до цих матеріалів передмову й окремі коментарі¹⁸¹. Тут знаходимо як важливі уточнення та доповнення до праці М. Скорика 1938 р., так і деякі оцінки значення цього музею. Цікаво він прокоментував сам вибір назви музею, який учений назвав “ударом в лоб”, позаяк “тоді назвати когось бойком, це велика обида, а самі бойки цураються цієї назви”¹⁸². Автор подав характеристику найактивніших співробітників музею – В. Гуркевича, В. Кобільника, М. Скорика, яких він назвав “Бойківською трійцею”, “яка рішила бойків як рівновартісний чинник ввести в коло рівнорядних племен українського народу”¹⁸³. Також у цих спогадах наявні цінні факти про різні напрями роботи музею “Бойківщина” (збирацьку, експозиційну, видавничу, комплектування бібліотеки, контакти з багатьма науковцями, музеями та іншими народознавчими осередками тодішньої Польщі та зарубіжжя), його роль у розвитку українського музейництва Галичини міжвоєнного періоду. На особливу увагу заслуговують і наведені тут факти ставлення місцевого населення до музею: “Одиниці, які дотепер нудьгували по селах, нарікаючи на “світ, забитий дошками”, відкривали очі і увиділи те, на що дотепер не звертали уваги, не бачили, не розуміли, і з ентузіазмом почали вивчати

¹⁷⁸ Скорик М. Навколо історії... № 144. С. 2–3; № 145. С. 2–3.

¹⁷⁹ Дем’ян Г. Михайло Скорик. С. 236.

¹⁸⁰ Дем’ян Г. Історико-етнографічна діяльність... С. 28–35.

¹⁸¹ Скорик М. Про музей “Бойківщина”... № 57. С. 2–3; № 58. С. 2.

¹⁸² Там само. № 57. С. 2.

¹⁸³ Там само. С. 3.

своє середовище”¹⁸⁴. Щоправда, ці спогади, попри їхню значну джерельну вартість, і досі залишаються практично невідомими для сучасних дослідників українського музейництва міжвоєнного періоду.

Упродовж усього життя М. Скорик писав і літературні твори (оповідання, поезію) та робив переклади, втім про цю сферу його творчості нині, на жаль, відомо небагато. Насамперед, це пояснюється двома чинниками: по-перше, згідно з твердженням Г. Дем’яна, “автор не надавав цьому (літературній творчості. – І. Г.) особливої уваги. Найголовнішим обов’язком і покликанням вважав педагогічну і музейницьку діяльність та етнографічні дослідження”¹⁸⁵; по-друге, лише незначна частина творів М. Скорика опублікована, інші ж були втрачені або ж розпорошені¹⁸⁶. Зокрема, крім уже згаданих публікацій у журналі “Світ дитини”, фрагментарні відомості про літературні проби М. Скорика знаходимо у спогадах його сина Володимира та праці Г. Дем’яна (дитячі оповідання, триптих на фольклорно-етнографічних матеріалах “Ладо-Велія”, переклад Шевченкового “Заповіта” польською мовою)¹⁸⁷.

Завдяки науковій діяльності міжвоєнного та частково післявоєнного періодів, М. Скорик посів чільне місце у середовищі українських музейників і карпатознавців, українські народознавці 1950–1980-х років добре знали та використовували його праці (насамперед, про бойківські писанки). Щоправда, далеко не завжди вони мали можливість у своїх публікаціях згадувати цього відомого дослідника Бойківщини чи, навіть, просто покликатися на його розвідки.

У 1978 р., відразу після виходу книги відомого львівського народознавця Романа Кирчіва “Етнографічне дослідження Бойківщини”¹⁸⁸, її автор та тодішній директор Музею етнографії та художнього промислу АН УРСР Юрій Гошко приїхали до М. Скорика, подарували йому примірник книги та просили долучитися до підготовки колективної історико-етнографічної монографії про Бойківщину, чим тоді якраз займалися науковці музею. Проте він відмовився, мотивуючи це поганим станом здоров’я та відсутністю доступу до бібліотек¹⁸⁹. Щоправда, у самій “Бойківщині”, зі зрозумілих причин, ні у вступному історіографічному розділі, ні у підрозділах про походження назви “бойки” та особливості бойківських писанок цензура не дозволила згадати жодної праці народознавця¹⁹⁰.

¹⁸⁴ Скорик М. Про музей “Бойківщина”... № 57. С. 3.

¹⁸⁵ Дем’ян Г. Михайло Скорик. С. 233.

¹⁸⁶ Спогади В. Скорика.

¹⁸⁷ Дем’ян Г. Михайло Скорик. С. 233, 237; Скорик В. Спогади... С. 32.

¹⁸⁸ Кирчів Р. Етнографічне дослідження Бойківщини. 174 с.

¹⁸⁹ Спогади Романа Кирчіва, м. Львів, 4 лютого 2014 р.

¹⁹⁰ Гошко Ю. Вступ / Юрій Гошко, Роман Кирчів // Бойківщина: історико-етнографічне дослідження / за ред. Ю. Гошка. Київ, 1983. С. 5–22; Худащ М. Проблеми походження назви “бойки” / Михайло Худащ // Там само. С. 38–44; Ляшенко О. Писанки / О. Ляшенко // Там само. С. 295–297. Натомість в опублікованих тоді ж розвідках про орнамент бойківських писанок Олександр Ляшенко часто покликається на відповідну працю М. Скорика (Ляшенко О. Орнаментальні мотиви писанок Бойківщини / О. Ляшенко // ЛБ (Е). 1985. № 1/41 (52). С. 35–39; Ляшенко О. Орнаментальні мотиви писанок Бойківщини / О. Ляшенко // НТЕ. 1982. № 3. С. 70–73).

У 1980 р. у дружини М. Скорика стався інсульт; за нею доглядала бойківчанка Катерина, яка проживала у Скориків. Натомість Михайло Скорик переїхав до Львова, до сина Володимира, але захворів і через кілька місяців 5 березня 1981 р. помер. Його поховали на Янівському цвинтарі у Львові. У квітні того ж року померла й дружина Марія-Соломія, яку поховали у м. Сколе¹⁹¹.

Таким чином, можемо ствердити, що М. Скорик є одним із тих незаслужено призабутих українських учителів-ентузіастів, які, поруч зі своєю педагогічною діяльністю, змогли зробити помітний внесок у розвиток музейництва, народознавчої науки та культури загалом. Найбільш продуктивними періодами його науково-дослідницької роботи були роки праці в самбірському товаристві “Бойківщина” та однойменному музеї, а згодом – у ЛВ ІМФЕ АН УРСР та Львівському університеті. Переломним моментом у житті вченого став арешт 1947 р., який перервав його педагогічну і науково-дослідну діяльність та унеможливив завершення низки важливих наукових проектів і повнішу реалізацію значного творчого потенціалу. Найбільших результатів М. Скорик досягнув у дослідженні народного писанкарства, орнаментики, топоніміки. Більшість його праць, зібраний у них фактичний матеріал і висловлені думки ще й досі не втратили наукового значення. Хоча М. Скорик, насамперед, був дослідником Бойківщини, проте окремі його висновки мають важливе значення для дослідження традиційної культури українців загалом.

MYKHAILO SKORYK – ETNOLOGIST, HISTORIAN, FOLKLORIST

Ihor HILEVYCH

The Ivan Franko National University of Lviv,
the Chair of Ethnology

1 Universitetska str., 79000, Lviv, Ukraine

Among the West Ukrainian intelligentsia of the end of the 19 – the middle of the 20 centuries there are a number of remarkably versatile personalities, who, despite the oppressive occupation regimes (Polish and Soviet in particular), have made a significant contribution to various domains of Ukrainian science and culture. One of them is Mykhailo Skoryk, an ethnologist, historian, folklorist, museum professional and educator. In the interwar period he was a co-founder of “Boykivshchyna” – an ethnographic and local history society in Sambir with its own museum and periodical; in the post-war years he reestablished the Chair of Medieval History of Lviv University. Mykhailo Skoryk commenced his ethnographic activities in 1920–1930-s in Sambir; in 1940-s he continued his work at the Department of Ethnography and Folklore Studies of Lviv University and at the Lviv department of Institute of art, folklore and ethnography of the Academy of Sciences of the USSR. The scientist also planned a comprehensive historical and ethnographic study entitled “Boykivshchyna” and a series of other

¹⁹¹ *Куб'як К.* Засновники... С. 10; *Куб'як К.* Михайло Скорик... С. 4; *Скорик В.* Спогади... С. 37; Спогади В. Скорика; *Тарнавський Л.* Родовід Савчинських. С. 185–186. Попри те, що на його похороні було багато відомих українців, у тогочасних періодичних виданнях Львівщини та української діаспори не вдалося знайти жодного некролога на М. Скорика.

substantial works. However, Stalin's repressions against Ukrainian cultural activists, intensified in the second part of the 1940-s, hampered the publication of results of Skoryk's scientific researches. A considerable part of Mykhailo Skoryk's works of the postwar period of his activity was lost or remains in manuscripts and, therefore, is not introduced into scientific use.

Key words: Mykhailo Skoryk, ethnography, history, museum, boykos, traditional culture.

МИХАИЛ СКОРИК – ЕТНОЛОГ, ИСТОРИК, ФОЛЬКЛОРИСТ

Игорь ГИЛЕВИЧ

Львовский национальный университет имени Ивана Франко,
кафедра этнологии
ул. Университетская, 1, Львов, 79000, Украина

Среди представителей западноукраинской интеллигенции конца XIX – середины XX ст. есть ряд чрезвычайно многогранных личностей, которые, несмотря на значительное давление оккупационных режимов (в частности польского и советского), сумели оставить значительный вклад в различные отрасли украинской науки и культуры. Среди таких фигур – Михаил Скорик, этнолог, историк, фольклорист, музейщик, педагог. В междувоенный период он был соучредителем этнографическо-краеведческого общества “Бойковщина” в Самборе, музея и журнала при нем, в послевоенные годы возобновил деятельность кафедры истории средних веков Львовского университета. Свою этнографическую деятельность, начатую в 1920–1930-х годах в Самборе, М. Скорик в 1940-х годах продолжил во Львове: на кафедре фольклора и этнографии Львовского университета и во Львовском отделении Института искусствоведения, фольклора и этнографии АН УССР. Среди его научных планов было написание комплексного историко-этнографического исследования “Бойковщина”, ряда других фундаментальных трудов. Однако сталинские репрессии против деятелей украинской культуры, усиленные во второй половине 1940-х годов, помешали публикации результатов научных исследований ученого. Значительное количество работ М. Скорика послевоенного периода его научной деятельности была потеряна или остается в рукописях, а потому не введено в научный оборот.

Ключевые слова: Михаил Скорик, этнография, история, музей, бойки, народная культура.

Стаття надійшла до редколегії 19.04.2014

Прийнята до друку 23.05.2014